અ....નુ....ક્ર....મ

જ્ઞાનદાનની ગંગા

રૂપિયા	દાતા
૨૫૦-૦૦	શ્રી સાત રસ્તા જૈન સંઘ: મુંબઇ
૨૫૦-૦૦	સોનબાઈ દેવરાજ ઘેલાભાઇ [કોડાય: કચ્છ]
૨૫૦-૦૦	વેલબાઈ વીરજી [બિદડા: કચ્છ]
૨૫૦-૦૦	મકાબાઈ કાનજી દેવસી [નાગલપુર: કચ્છ]
૨૫૦-૦૦	રવજી વિજપાળ ગાલા [રાયણ: કચ્છ]
૨૫૦-૦૦	સ્વ. ડો. ભાણજી ઉમરશી ગડા [ભોજાય: કચ્છ]
૨૫૦-૦૦	શ્રી શિવજી સુંદરજી [બાડા: કચ્છ]
૨૦૧-૦૦	પાનીબાઈ મૂળચંદજી સંઘવી [નાડલાઈ· રાજસ્થાન]

આત્મ સંવેદન

સાચું શરણું :

તમારા જીવનમાં શું ક્યારેય કોઈ મુંઝવણ નથી આવી? આપત્તિ નથી આવી? તમે તમારી મુઝવણ કે આપત્તિને દૂર કરવા સ્વયં અસમર્થ બન્યા ત્યારે તમે કોની પાસે ગયા? કોનું શરણ લીધું?

શું તમે ક્યારેય દુઃખ—આપત્તિની મુંઝવણમાં જિનેશ્વર દેવનું શરણ લીધું ? તમારા હૃદયમાં શું એ દૃઢ નિશ્ચય શ્રદ્ધા છે કે શ્રી જિનેશ્વર ભગવંત જ આ જગતમાં સાચું શરણ છે? એમના સિવાય આ જગતમાં કોઈ જ સાચું શરણ આપી શકનાર નથી?

ભાગ્યવત! ભૂલા ન ભમો.

કલ્પવૃક્ષને ત્યજીને બાવળના શરણે જવાની મૂર્ખતા ન કરો.

નિર્ણય કરો: પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા સિવાય હું કોઈનું ય શરણ લેનાર નથી. .એ જ શરણ છે. .

હું શરણાગત!

अरिहंते सरणं पवज्जामि
सिद्धे सरणं पवज्जामि
साहू सरणं पवज्जामि
केवलिपन्नत्तं धम्मं सरणं पवज्जामि ॥

રોજ પ્રભાતે અને રાત્રે સુતી વખતે આ પ્રમાણે શરણ સ્વીકારની પ્રતિજ્ઞા કરો. "હું પરમાત્માનો શરણાગત છું" આ ભાવ પરમાત્મા પ્રત્યે દૃઢ અનુરાગ જન્માવશે પછી સંસારનો રાગ મોળો પડી જશે. જેમ જેમ પરમાત્મા પ્રત્યે રાગ વધતો જશે તેમ તેમ વિષયસુખમાંથી રાગ નિવૃત્ત થવા લાગશે.

આ જન્મ જરા મૃત્યુથી ભયંકર સંસારમાં પરમાત્મા સિવાય આપણા આત્માને કોણ બચાવી શકનાર છે? એ જ શરણ છે. એ જ તારક એ જ બોધક..

આત્મ સંવેદન

હું શું કરું ?

હે પરમ પિતા પરમ કૃપાનાથ!

અનાદિ કાળથી સંસારમાં રખડતો ભટકતો હું આપના શરણે આવ્યો છું નાથ! મારા પર એક દૃષ્ટિ કરો.. પ્રભુ, કરુણાની, મારા દેવ! હું આપનું શરણ અંગીકાર કરું છું આપના ચરણે મારું સર્વસ્વ અર્પણ કરી દઉં છું.. આપ મારો સ્વીકાર કરો..

હવે મારે આપનું જ શરણ છે આપના સિવાય, આપને છોડીને હું ક્યાંય જવાનો નથી મારા આત્માની તમામ જવાબદારી હું આપને સોંપું છું ..

આપ જ્યો મારા સ્વામી ! હવે હું શું કરું! આપ જ પ્રકાશ કરનારા છો

મારી મૂર્ખતા

હે અનંતજ્ઞાની નાથ!

આજ દિન સુધી મેં મારી કલ્પનાના પુલ રચી આપની પ્રાર્થના કરી? કરી મારી મૂર્ખતા.. ..

મારી ઇચ્છા મારા દિલમાં છે કે દિલમાં અનું તાજ મન માન નથી.. હું અજ્ઞાની છું અને મારી ઇચ્છાને તાબે થઈ મેં આપને આરોપ કર્યો.

નાથ! મારી આ ભૂલની ક્ષમા આપજો હે કૃપાનિધિ આપ અંતર્યામી છો. મારું દિલ તો આપ જાણો છો જેમાં મારું દિલ હાથ, તમે જ મારા વિધિવિધાન કરી દીધાં જે વ્યક્તિના જે પદાર્થના સંયોગ મારા જીવનમાં લખ્યા તેના મારાથી વિયોગ કરાવે આ પછી આમાં હું શું કરું

હે દયાળુ મેં મારી કોઈ ઇચ્છા રાખી નથી રાખવી પણ નથી.. મારું સંપૂર્ણ સમર્પણ આપના ચરણે કર્યું છે

આત્મ સંવેદન

દર્શન આપો :

હે વાત્સલ્યનિધિ વીતરાગદેવ!

મારે આપનું ધ્યાન ધરવું જોઈએ એ વાત સાચી. પરંતુ હું આપનું ધ્યાન કેવી રીતે ધરું? આપનું સ્મરણ કેવી રીતે કરું?

એકવાર પણ અનુભવમાં આવેલા આત્માનું સ્મરણ થઈ શકે.. આપનું ધ્યાન કેવી રીતે ધરું? નાથ! એકવાર દર્શન આપો! પછી જો હું આપને ભૂલી જાઉં, તો આપ મને શિક્ષા કરજો. દેવોનાં રૂપ કરતાં પણ આપનું રૂપ અનંતગુણ છે! એવું રૂપ જોયા પછી જરૂર હું જગતને ભૂલી જઈશ.

આપ કદાચ કહેશો 'મારી મૂર્તિનું ધ્યાન ધર.' ધ્યાન પણ કેવી રીતે કરવું? કારણ કે એ સૌંદર્ય કરતાં જગતમાં બીજા સૌંદર્ય ચઢીયાતા છે!

હું આપના શરણે આવેલો છું.. આપ દર્શન આપો...

દયા કરો! કરુણા કરો! મારા આત્માનો ઉદ્ધાર કરો! મારા આત્માને પવિત્ર બનાવો!

મારી તો આપના પાસે એક જ પ્રાર્થના છે 'આપ મને દર્શન આપો, એકવાર દર્શન આપો.'

આત્મ સંવેદન

પ્રહાર કર!

હે દયેશ્વર!

જો તારે મળવું જ ન હોય તો તું આજે જ મને કહી દે? હું તને નહિ મળી શકું...

કારણ કે તું નહિ મળે એની શંકા સતત મને સતાવ્યા કરે છે. જગત મારી શંકાને દૃઢ કરે છે: "વર્ષોથી નામ એની પાછળ ભમીએ છીએ "એ નથી મળ્યા તો તને ક્યાંથી મળશે?"

પણ છતાંય "ક્યાંક તું મળી જાય તો?" એવી સંભાવનાને હૃદયમાં સંઘરીને હું તને શોધી રહ્યો છું. શોધવામાં મને આનંદ આવે છે. પરંતુ તું એમ કહી દે "હું તને નહિ મળું" તોય એ પ્રભુની વંદના સંવારમાં મન શાંતિ અનુભવશે.

નાથ! પ્રહાર પણ તું મળવા ઇચ્છા જ દર્પે આપશે
પ્રેમને આદરના ભાવ, પ્રભુ! કહે મારા નાથ!
કહી દે "હું તને નહિ મળું"

卐

પરિતોષ

મારા મનનાથ!

મેં તને અનંત આકાશના કોઈ ખૂણાના પ્રદેશમાં શોધ્યો. ચારે દિશામાં આવૃત્ત ગિરિગુફાઓમાં તારી શોધ કરી. જગતભૂમિની મંદિરોના ધૂપમઘમઘાયમાન વાતાવરણમાં તને જોવા પ્રયત્ન કર્યા. નદી-નદી સાગર... ક્યાંય ન મળ્યા. હું પાછો વળ્યો અને... થાકી ગયું હતું.

તારાઓની વાસનાઓના સુમધુર સંગીતના ગીત... ઝગમગતા ચિત્રમયોનું આકાશ ઉજ્જવળ પણ ઝાંખું લાગ્યું હતું. મેં મારી નાનકડી કુટિરનાં દ્વાર ખોલ્યાં. દિવાલમાંથી મેં નાનકડો ઝાંખો દીપક જોયો.

મારી દૃષ્ટિ કુટિરના ખૂણામાં પડી, આહ!

મારા નાથ તમે અહીં! તમને કોઈ શું શોધી ન શક્યા? મેં તમને ઓળખ્યા! તમારી સાથ બોલવાના શબ્દો ન જ રહ્યા! હું સ્તબ્ધ બનીને જોઈ જ રહ્યો...

એક આચમન :

હે કૃપાસાગર દેવાધિદેવ !

મારા હૃદય મંદિરમાં મેં આપની પ્રતિષ્ઠા કરી છે. પરંતુ... મારું મંદિર.. હું પવિત્ર રાખી શકતો નથી... એમાં કચરાના ઢગ જામી ગયા છે

પૂજનની સામગ્રી વેરણ-છેરણ થઈ ગઈ છે છતાં ય મારે આપનું પૂજન કરવું છે પૂજન માટે હું ઉત્સુક છું. પ્રભાતનો ઘંટારવ, ધૂપનો મઘમઘાટ. દીપકનો ઝળહળાટ મને આપની પાસે ખેંચી લાવે છે...

હું મૂંઝાઈ ગયો છું. આપ મારા પર પ્રસન્ન ન બનો તો? નારાજ બની જાઓ તો? એ કલ્પના મને ધ્રુજાવી મૂકે છે..હુ.. મારુ મન બેહોશ બની જાય છે.

કૃપાનાથ !

આપ મારી અશકિતને ક્ષમા આપજો. મને. .મારા હૈયામાં આપના પ્રત્યે પૂર્ણ પ્રેમ છે. ભકિત છે હુ આપની સેવા નથી કરી શકતો.. આપ મારા પાસેથી જેટલી અપેક્ષા રાખો છો, તે હું પૂર્ણ કરી શકતો નથી

આપ નારાજ ન થશો. કૃપા ઝંખતા બાળને આપના કૃપા સરવર-માંથી એકાદ આચમન કરવા દેશો?

આત્મ સંવેદન

બે માર્ગ

હે પરમ પિતા !

તારી પાસે આવવાના તે અનંત માર્ગો આવ્યા છે એવી રીતે તે માર્ગો જેવા બીજા ભ્રામક માર્ગો માયાએ મૂકેલા છે....

હું મુઝાયો છું શું હું તારા જ માર્ગે જાઉં છું? તે માર્ગ મને તારા સુધી પહોંચાડશે? પરંતુ મારું મન વિશ્વાસ ધારણ કરતું નથી ..

અંધારું થયું છે દીપ ઝાંખો છે.. તારા નગરના નામનિશાન જણાતા નથી. એક અંધ મનુષ્ય જેમ ચાલે મારી તેવી દશા છે.. નાથ, તારા અનંત રસ્તાઓ જાણવા શક્તિ નથી મારી સ્થૂળ બુદ્ધિથી સમજવા પ્રયત્ન કરું છું એટલું જ નહિ, તેમાં આ ક્ષુદ્ર સેતુ છું મારા તને અને જ સાચા માર્ગ સમજવા—સમજવાના પ્રયત્ન કરું છું આ પ્રવૃત્તિ જનાનુગમિત છે..

卐

તું જ ચાહજે !

મારા દેવ !

શાસ્ત્રકાર મને કહ્યું કે તું મહાન જ્યોત છે પણ બધા તને જોઈ શકતા નથી. ના આટલા બધા છૂપા રહેવાની શી જરૂર છે? જે તને ચાહે છે તેનાથી પણ તું છૂપો કેમ રહે છે?

તું અનંત સમૃદ્ધિશાળી છે પછી તને શાનો ભય? ના ! પ્રેમી તારી પાસે જે માગે તે તું આપી શકે એમ છે !

તું પ્રગટ થા

પરંતુ હું જ્યારે આવી પ્રાર્થના કરું છું ત્યારે જ્ઞાની પુરુષ મને કહે છે " ઈશ્વર મારી સામે પ્રગટ છે "

તો પછી તને જે પ્રિય છે તેને તું દર્શન આપે છે એમને? તને જે ચાહે છે તેને તું અધિર બનાવે છે ખરું ને —

તો પછી તને હું નહિ ચાહું ! તું જ મને ચાહજે હું તને જોઈ શકતો નથી, તું મને જોઈ રહ્યો છે. બસ મારા મન એજ ઘણું છે !

આત્મ સંવેદન

પરમાત્માની પ્રાપ્તિ :

કોઈ વાર અતિ તૃષામાં પાણી વિના ગુંગળામણ અનુભવી છે? કોઈ વાર અતિ તાપમાં પવન વિના ગુંગળામણ અનુભવી છે.? કોઈ વાર અતિ ક્ષુધામાં આહાર વિના તીવ્ર ગુંગળામણ અનુભવી છે?

પરમાત્મતત્વ વિના પરમાત્મતત્વની પ્રાપ્તિ વિના...આપણને તીવ્ર બેચેનીનો અનુભવ છે? જ્યારે આપણે પરમાત્મ-તત્વ વિના ક્ષણ-વાર પણ સુખચેન નહિ અનુભવીએ ત્યારે અલ્પ ક્ષણોમાં જ આપણને પરમાત્મતત્વની પ્રાપ્તિ થશે,

પરમાત્મતત્વની પ્રાપ્તિ સિવાય જ્યારે આપણને કોઈ જ ઝંખના નહિ રહે ત્યારે આપણે પરમાત્મતત્વની પ્રાપ્તિનો સખત પુરુષાર્થ કરી શકીશું.

પ્રીતિ :

હે દેવ! કૃપાનાથ! હુ આપની સાથે પ્રીતિનો સંબંધ બાંધી શકુ, એનો કોઈ ઉપાય મને બતાવો! વિશ્વ સાથેની સોપાધિક પ્રીતિથી વિરકત બનવું છે. તેવો ધન્ય દિવસ જોવા હું ચાહુ છુ!

હુ જાણું છું આપ વિશ્વથી પર છો હુ જયાં સુધી વિશ્વથી પર ન બનું ત્યાં સુધી મારો આપની સાથે સંબંધ થઈ શકે નહીં, જગતની પ્રીતિમાં ફસાયેલાને મુકત કરો! એ કામ આપનું નથી?

મારા પર પ્રીતિ કરનારને હું ચાહું છું. એ મને ચાહવાનો ડોળ કરે છે. હું એની કપટલીલા જાણી શકતો નથી. હુ એને મારું હૃદય આપી દઉં છું. મારા હૃદયના ટુકડા થઈ જાય છે.

મારા હૃદયેશ! પ્રાણેશ! મારી આવી કરુણ સ્થિતિ આપ જુઓ છો. જાણો છો. છતાં મારી ઉપેક્ષા કેમ કરો છો?

આપ મારા પર કામણ કરો હું આપનો બની જાઉં!...હુ આપને જ જોઉં. આપના સિવાય મને કંઈ જ ન દેખાય!

આત્મ, સંવેદન

પ્રેમનું [illegible]

હે જગદ્ગુરૂ!
તમે આપના ચરણે સર્વસ્વ ધરી દીધું છે! છતાં [illegible]
જ આપણ નથી કર્યું! ના ના હું તન મન [illegible]
મને સમજાયું કે પ્રેમની પગથારમાં મનુષ્ય [illegible]
માને છે કે મ [illegible] જ આપ્યું નથી [illegible]
પણ પળ નથી ભૂલ્યા ન થાઉં [illegible]
મ ધારાધાર આપ્યું!

હું શું આપુ ?

ત્રિલોકનાથ !

હું આપના દ્વારે યાચના માટે ખડો છું. હું આપની પાસે યાચના કરું છું. કારણ કે હું ભવની ગલીઓમાં રખડતા ભિખારી છું. હું યાચના કરું તેમાં ખોટું નથી...પરંતુ આ તો આશ્ચર્ય! આપ મારી પાસે યાચના કરો છો?

"भिक्षां देहि"

નાથ હું તો ભિખારી છું..

"भिक्षां देहि"

મારી પાસે કંઈ નથી...

"भिक्षां देहि"

હું મુંઝાઉં છું...હુ આપને શું આપું? ભિખારીના આંગણે ભીખ માંગવાની હોય? મને શરમાવો ના. હું યાચના કરું તેમાં હું શરમાતો નથી આપ જ્યારે યાચના કરો છો. ત્યારે શરમથી હું મરી પડું છું.

"भिक्षां देहि"

મેં આપવા માટે મારા ઘરમાં શોધવા માડયુ. એક ટૂકડો મળ્યો. પ્રેમનો ભકિતનો!

પ્રેમ સંવેદન

હુ આજે સનાથ

તમો અશુભ વિચારોથી મુક્તિ મેળવવી છે? ચિત્તમા અપૂર્વ અધ્યવસાયોની પ્રાપ્તિ કરવી છે? તો તમે પરમ કૃપાળુ જિનેશ્વર ભગવંતના શરણને સ્વીકારો

ભગવંતનુ શરણ સ્વીકારવું એટલે એમની આપણા માટેની આજ્ઞા એનુ પાલન કરવા બંધાઇ જવુ

"મારા નાથ... મારુ રક્ષણ કરનાર ત્રિભુવનનાથ છે હુ નિર્ભય છુ પાપ વિચારો... પાપ કર્મો મા... અહિત કરી શકવા સમર્થ નથી... હુ આજે સનાથ બન્યો છુ"

બસ, જ્યા કોઈ ક્રોધનો માનનો અને લોભનો વિચાર મનમા ઘુસવા જાય કે ભગવંતના નામનુ સ્મરણ કરવુ

આંખો બંધ કરીને એમના દર્શન સ્મૃતિમા લાવવા પેલા દુષ્ટ વિચારો ભાગવા લાગશે'

જરાય ચિંતા ન કરો આપણા માથે નાથ જગતના નાથ છે આપણ કોઈ વાતની કમીના નથી... પ્રભુ જ આપણને મળી ગયુ છે...

તને જોઈ રહેલ છે!

અનંત અનંત સિદ્ધ ભગવંતો તને પ્રતિસમય જોઈ રહ્યા છે, એ ધ્યાન રાખે છે ! એ તારી સામે જુએ છે અને તું જગતની સામે જુએ છે! કેવી ગંભીર ભૂલ થઈ રહી છે?

શ્રી સિમંધરસ્વામી વિગેરે વિચરતા તીર્થંકર ભગવંતો તને જોઈ રહ્યા છે. એ વિચાર પણ તને આવે છે?

જગતની સામે જોવાનું મોકુફ રાખ ભાઈ, અને તને જોઈ રહેલ પરમાત્મતત્વની સામે જો! એની સાથે સંબંધ જોડ

એ સંબંધ જોડવાથી તારામાં અચિંત્ય શકિતઓ જાગ્રત થશે. ...અને એ શકિતઓ દ્વારા તું અભેદભાવે એ પરમાત્મતત્વમા લીન થઈ જઈશ.

સાચી સગાઈ:

અરિહંત પરમાત્માની અચિંત્ય શકિતનો લાભ મેળવવા માટે આપણે પરમાત્મા સાથે કોઈ સાચી સગાઈ બાધવી જોઈએ આપણી સ્થૂળ બુદ્ધિના વિચારો મુજબ એમણે અનુસરવું જોઈએ તેવો આગ્રહ છોડી દેવો જોઈએ.

એ અનંત જ્ઞાની છે. અનંત શકિતશાળી છે, આપણી તમામ મુશ્કેલીથી તેઓ જ્ઞાત છે. આપણે બહુ ઉતાવળા થવાની જરૂર નથી. તે જે કરશે તે યોગ્ય જ કરશે. એવી શ્રદ્ધાથી એમની ઉપાસનામાં લાગી જવું જોઈએ.

આત્મ સંવેદન

તમને એ જોઈ રહ્યા છે

તમે એ પરમ પિતા તરફ તો દૃષ્ટિ કરો—એ પરમકૃપાળુ સદૈવ તમને જોઇ રહ્યા છે—તમે એમના તરફ નથી જોતા! તમે તો એમની તરફ જોઈ રહ્યા છો કે જે તમારી તરફ જોવા તૈયાર નથી!

જે કરુણાના સાગર—અનંત શક્તિનિધાન પરમાત્મા તમને પ્રતિ સમય જોઇ રહ્યા છે પછી તમને દુઃખ શાનું? અશાન્તિ શાની? જે બાળક માતાની દૃષ્ટિમાં છે તે બાળક જાણે છે કે મારી માતા મને જોઈ રહી છે પછી દુઃખ નથી અનુભવતું

તમે એ પરમ પિતા તરફ દૃષ્ટિ કરો—એને જોવા માટે દૃષ્ટિને સૂક્ષ્મ બનાવો. એને જોવા બાહ્ય જગતના ઝમઝાટમાંથી મુક્ત થાઓ આંખો બંધ કરીને સ્થિર બનો પછી એ પરમપિતાનું નામ લઈને પોકાર કરો, જ્યાં સુધી એના દર્શન ન થાય ત્યાં સુધી પોકાર ચાલુ રાખો અધીરા ન બનો એક વખત દર્શન થયા પછી ક્યારેય એ તમને છોડી જશે નહિ.

સાધનાની ચાવી :

ના કરવી છે, તો તારું ચિત્ત સ્વચ્છ અને સ્વસ્થ જોઇએ કારણ કે સાધનાના કેન્દ્રસ્થાને પરમાત્મ-તત્વ છે. એ પરમાત્મ તત્વનું પ્રતિબિંબ આપણા ચિત્તમાં પડે, ત્યારે જ સાધનાના માર્ગે ગતિ થઈ શકે.

મલિન અને અસ્વસ્થ ચિત્તમાં એ પરમાત્મ-તત્વનું પ્રતિબિંબ કેવુ પડશે? ડહોળાયેલા પાણીમાં તમારું મોઢું જરા જુઓ તો!

એ ચિત્તનું સ્વસ્થપણું લાવવા માટે પરમાત્મ-તત્વ પર શંકા વિનાની શ્રદ્ધા સ્થાપિત કરવી પડશે. શ્રદ્ધા વગર ચિત્તસ્વસ્થતા પ્રાપ્ત થઈ શકતી જ નથી!

卐

તું સાધક!

તારા હૃદયમાં પરમાત્મ-પ્રીતિ જાગી નથી પરમાત્માના સાન્નિ-ધ્યમાં કલાકોના કલાકો વ્યતિત કરવાનું તને ગમતું નથી. થોડીક ક્ષણો તું વ્યતિત કરે છે તેમાં પણ તારું ચિત્ત પરમાત્મા પ્રત્યે અનુરાગી બનતું નથી.

તું કઈ જાતનો સાધક? તું શાની સાધના કરી રહ્યો છે? ગતાનુ-ગતિક સાધના કરીને તુ સાધક કહેવરાવે છે? તારા જેવા સાધકોના ટોળા ભેગો રહે છે માટે સાધક કહેવરાવે છે?

પરમાત્માને જોઈને તારા હૈયામાં આનંદ થાય છે? એ આનંદની ધારા ચાલે છે? ના અને એમ જ વર્ષો વિતાવી રહ્યો છે! અંતરાત્માના આનંદની અનુભૂતિ વિના તું કેવી રીતે જગત સમક્ષ સાધુતાનો દેખાવ કરે છે?

વિષયોના ઉપભોગનો આનંદ, મનની કેટલીક ધારણાઓની સિદ્ધિનો આનંદ તુચ્છ છે તારે તો આંતરગુણોની પ્રાપ્તિનો આનંદ અનુભવવાનો છે

આત્મ સંવેદન

બધું પરમાત્માનું !

તમારી પાસે જે કંઈ છે તે તમારું નથી, એવો નિશ્ચય તમારા હૃદયમાં
થઈ જશે પછી એવો વિચાર દૃઢ થશે કે મારી પાસે જે કંઈ છે
તે બધું મારા પરમાત્માનું છે અને ઉપર પરમાત્માનો અધિકાર છે

અને ખરેખર, જો વિચારશો તો તમને સમજાશે કે તમારી પાસે
જે કંઈ સારું-સુંદર છે તે બધું જ પરમાત્માની કૃપાથી તમને મળ્યું છે

આ વિચાર જેમ જેમ દૃઢ બનતો જશે, તેમ તેમ સર્જનના ઉપ
ભાગ તમે પરમાત્માને બનાવવા માંડશો વિના સંકોચ કરવાના

એક બાજુ તમે સર્જના પછી તમારા અધિમ ઉતારી દીધા
અને બીજી બાજુ સર્જના પરમાત્માના અધિકાર સ્થાપિત કરી
દીધા પછી પરમાત્માને બનાવવા માટે સર્જનના બધા કાર્ય તમને
સંકોચ થવાનો? "મારી પાસે જે કંઈ છે તે બધું જ પરમાત્માનું છે "

કૃપા

જે કંઈ મળ્યું છે તેમાં એવા મોહિત ન થઇ જાવ કે જેથી જેની કૃપાથી મળ્યું છે તેને ભૂલી જવાય. એવા સર્વનો ત્યાગ કરી દેવો જોઈએ કે જેમાં આસક્ત થવાથી કૃપાળુને ભૂલી જવાનું બનતું હોય.

સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે પુણ્યના ઉદયથી. પુણ્યનો ઉદય થાય છે પુણ્યના બંધથી. પુણ્યનો બંધ થાય છે ધર્મના આરાધનથી. ધર્મ મળે છે પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા પાસેથી. માટે સુખનું મૂળ કારણ તરણ તારણ પરમાત્મા છે.

એ પરમાત્માને જ જીવ ભૂલી ગયો! અને એમની કૃપાથી મળેલા વૈભવ સુખમાં જ રાચી રહ્યો! શું આ કૃતઘ્નતા નથી?

પરમાત્માની કૃપાથી મળેલા વૈભવનો ઉપયોગ હવે પરમાત્માની આજ્ઞાનુસાર કરવા પણ તૈયાર નથી! ધ્યાન રાખો! પરમાત્માને ન ભૂલો.

સૌંદર્ય :

સૌંદર્ય વિના આકર્ષણ થતુ નથી. આકર્ષણ વિના ચિત્ત ચોંટતું નથી. સ્વાત્મા પ્રત્યે ચિત્ત ચોંટતુ નથી ને પરમાત્મામાં પણ ચિત્ત ખેંચાતું નથી. કેમ આમ? શું આત્મા અને પરમાત્મામાં સૌંદર્ય નથી કે તે દેખાતું નથી?

પરમાત્માનુ સૌંદર્ય જોવા માટે દૃષ્ટિ સૂક્ષ્મ બનાવો. સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી એ સૌંદર્ય નિરખો. નિરખ્યા જ કરો....પછી ચિત્ત ચોંટી જશે. પરમાત્મામાં ચિત્ત ચોંટયા પછી આત્માનું સૌંદર્ય ખીલવા માંડશે. એમાંથી અપૂર્વ રસાભૂતિ થશે.

પરમાત્મસ્મરણ

જેમની અનંત કરુણાથી તું શ્વાસ લઇ રહ્યો છે જેમની અગમ-
જોચર કૃપાથી તું એક ઉચ્ચ મનુષ્યરૂપે જીવી રહ્યો છે તે પરમ
પાનિધિ પરમાત્માનો તારા પર ઓછો ઉપકાર છે? તે અનંત ઉપકાર
તે કરનાર પરમોપકારીનું સ્મરણ તારા ચિત્તમાં વારવાર તું કરે છે? જો ના,

તો પછી તું યોગના માર્ગે નથી આવ્યો એમ સમજ યોગના
માર્ગે ચડેલો આત્મા પરમાત્માનુ વારવાર સ્મરણ કરનારા હોય. પ્રત્યેક
પ્રસંગ અને પ્રવૃત્તિની સાથે પરમાત્માનો મોહન કોઇ સબંધ રહેલો છે
તે સબંધને શોધી કાઢી પરમાત્માને સ્મૃતિપથમા લાવો

આપણને એ પરમકૃપાળુએ એટલું બધુ આપ્યું છે કે હવે
તું એમની પાસે માગવામા પણ શરમાઇ જવું જોઇએ.

એમણે જે આપ્યુ છે તેનો સદુપયોગ કરીને તે બધુ તેમના જ
ચરણે ધરી દેવું તેમાજ જીવનનો પરમ આનંદ રહેલો છે અનુભવી જોજે

જય વીતરાગ!

વીતરાગનો જય એટલે ધર્મતીર્થનો જય. ધર્મતીર્થનો જય એટલે
મોક્ષમાર્ગનો જય. મોક્ષમાર્ગનો જય એટલે શાશ્વતમાર્ગનો જય!

તે જય વીતરાગ ની ઘોષણા કરી એટલે વીતરાગના કાર્યમાં અને
રાગની વાણીમાં તારી અનુમતિ આપી! એટલે હવે તારે માથે એ
જવાબદારી આવી કે વીતરાગના કાર્ય અને વાણીની વિરુદ્ધ તારાથી
કંઇ જ ન થાય. એવી કાંઇ જ કરણી ન થઈ શકે કે જેથી વીતરાગના
ર્યમાં કોઇ વિઘ્ન ઊભું થાય!

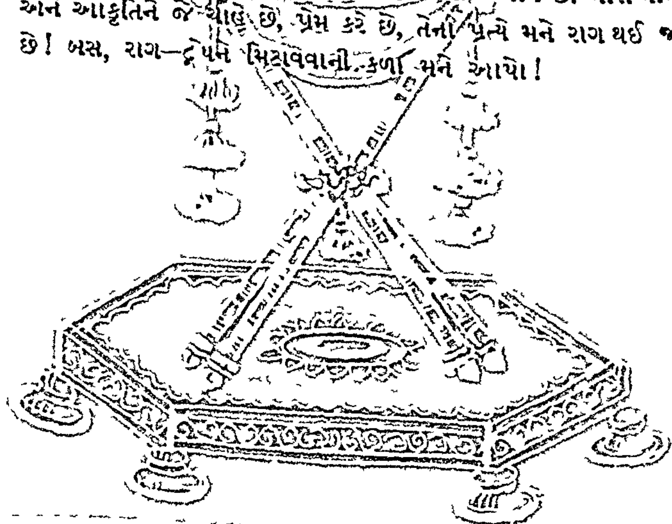
જેનો તે જય પોકાર્યો, તેની પાછળ જ તારે રહવું જોઇએ, એ
ધ્યાન તારે રાખવું જોઇએ

આત્મસંવેદન

એ કળા આપો

હે પરમ કૃપાળુ પરમાત્મા! આપ આપના અનંત વિજ્ઞાનમાં ચરાચર સમસ્ત વિશ્વને જોઈ રહ્યા છો. તેમાં આપ આ પૃથ્વી પર આપની મૂર્તિથી મંડીત મંદિરોને પણ જોઈ રહ્યા છો... બંધ મંદિરોમાં આપની મૂર્તિઓને બિસ્માર હાલતમાં જોઈ રહ્યા છો .. કોઈ અજ્ઞાન જીવો આપના મંદિરની, આપની મૂર્તિની અવહેલના કરી રહ્યા છે, એ પણ આપ પ્રત્યક્ષ જોઈ રહ્યા છો...છતાં આપ નથી રોષ કરતા! નથી દ્વેષ કરતા!

પ્રભો! આપને વિશ્વદર્શનની કેવી અનુપમ કળા પ્રાપ્ત થઈ છે! મારે આપની પાસેથી એવી કળા જોઈએ છે. મને ખબર પડે કે કોઈ મારા નામને ગાળો દે છે. મારી આકૃતિનું અપમાન કરે છે, તો એ ગાળો દેનાર અને અપમાન કરનાર પ્રત્યે મને રોષ આવે છે. મારા નામને અને આકૃતિને જે ચાહે છે, પ્રેમ કરે છે, તેના પ્રત્યે મને રાગ થઈ જાય છે! બસ, રાગ–દ્વેષને મિટાવવાની કળા મને આપો!

શાન્તિનો ઉપાય :

તત્ત્વને જાણવું જાુદું અને તત્ત્વને પામવું એ જાુદું. તત્ત્વને પામવા માટે તત્ત્વથી ભાવિત થવું પડે. વારંવાર એ તત્ત્વને ભાવીને આત્મસાત્ કરવું પડે.

એટલે આ ભાવનાઓ વારવાર ભાવનાની છે. એક વખત વાંચીને મૂકી દેવાની નથી. આ શબ્દોના સથવારે વાસ્તવિકતામાં ડૂબકી મારવાની છે. આંખોથી દેખાતી દુનિયા વાસ્તવિક નથી. વાસ્તવિક દુનિયા આંખોથી જોઈ શકાતી નથી.. એ જોવા માટે જ્ઞાનનયન ખૂલવાં જોઈએ. તે માટે આ ભાવનાઓ ભાવવી અતિ આવશ્યક છે

સંસારનાં સુખ—દુ:ખનાં, ખૂશી-નાખૂશીનાં, રાગ-દ્વેષના દ્વન્દ્વોમાંથી મનને મુક્ત રાખવા માટે આ ભાવનાઓ અદભૂત ઉપાય છે. રોજ આ ભાવનાઓ ભાવવાની છે. વારંવાર ભાવવાની છે. તમને કોઈ ક્લેશ કે સંતાપ સતાવી નહીં શકે. તમારી સમતા અને સમાધિ અખંડિત રહેશે. આ ભાવનાઓ વિના વિદ્વાનોનાં ચિત્ત પણ શાન્તસુધારસ અનુભવી શકતાં નથી

ભાવના

ભાવનાઓથી ભાવિત થયા વિના ચિત્તની પરમ શાંતિ અનુભવી શકાતી નથી જ્ઞાનથી. શાસ્ત્ર-જ્ઞાનથી વિદ્વત્તા જરૂર પ્રાપ્ત થાય છે પણ ભાવના વિના જ્ઞાનનો રસાસ્વાદ અનુભવી શકાતો નથી.

ભાવના કોઈ એકાદ વચન યા શ્લોક ભાવી લેવાથી નહિ થાય. ભાવના તો જીવનના પ્રત્યેક પ્રસંગે ભાવવાની છે મનના પ્રત્યેક વિચારને પણ ભાવના દ્વારા ભાવિત બનાવી દેવાનો છે પછી જ જીવન જીવવા રસાસ્વાદ આવે છે !

અહીં તમને જીવનના ભિન્નભિન્ન પ્રસંગોએ કરવી જોઈએ તેવી કઈ ભાવના ભાવવી જોઈએ તેની રૂપરેખા બતાવીશ. મારું કામ બતાવવાનું તમારું કામ પ્રયોગ કરવાનું !

વાસના ને ભાવના

તારા અંતઃકરણમાં તને જે જે વાસના સતાવી જતી હોય તેની પ્રતિપક્ષી ભાવનાઓમાં તું વારંવાર રમણ કર. જ્યારે પણ વાસના ઊઠે કે તરત જ પછી પ્રતિપક્ષી પવિત્ર ભાવના દ્વારા તેને ભગાડી દે.

આંતરિક પતનમાંથી ઉગરવાના આના સિવાય બીજો કોઈ માર્ગ સમજાતો નથી. સાથ સાથ આ માર્ગ ઘણા કાળનો નિર્ણય છે એવા અનુભવ છે હકીકત છે માટે તને પણ હું આજ માર્ગ બતાવું છું તું પ્રયત્ન કર. હાલ ધારણ કરીને પ્રયત્ન કર. સફળતા મળશે.

વાસનાઓના જુવાળ વધતા જોઈ હિંમત ન હારી જતો.

અનિત્ય :

તમારો તેની સાથે ગાઢ સંબંધ હતો. તેના પર તમારો વિશ્વાસ પણ પૂર્ણ હતો. પરંતુ આજે તેણે તમારા સાથેનો સંબંધ તોડી નાંખ્યો... વિશ્વાસભંગ કર્યો... તેથી તમે દુ:ખી બની ગયા ..તમારા ચિત્તમાં ભારે અશાન્તિ વ્યાપી ગઈ...

કેમ આમ થયું? કેમ તમે દુ:ખી બની ગયા? શુ તમે એમ માની લીધું હતું કે એની સાથેનો તમારો સંબંધ ક્યારેય તૂટવાનો ન હતો? એની સાથેનો સ્નેહ નિત્ય હતો?

સમજી રાખો કે ઈષ્ટ જન સાથેનો સંબંધ અનિત્ય છે.. એ ક્યારેક તૂટવાનો જરૂર.. જે અનિત્ય છે તે પોતાના સ્વભાવને અનુસરે, તેમાં દુ:ખ શાનું?

રાગ-દ્વેષ :

તું જેના પર રાગ ધારણ કરે છે, તે રાગ અને જે તારા પર રાગ ધારણ કરે છે, તે રાગ, આ બન્ને રાગ અનિત્ય છે. તે તું બરાબર સમજી રાખ.

'જે મને ચાહી રહ્યા છે, તે એક દિ' મારા પ્રત્યે દ્વેષ કરવાના છે,' આ સમજ જો પાકી હશે તો તું દુ.ખી નહિ થાય. એટલું જ નહિ પરંતુ તેઓ પ્રત્યે તને તિરસ્કાર કે ઉદ્વેગ નહિ જાગે.

રાગ—દ્વેષ બન્ને ભાવો અનિત્ય છે. અનિત્યમાં નિત્યપણાની બુદ્ધિ જ જીવને દુ.ખી બનાવે છે.

જેઓ તને પૂર્વે ચાહતા હતા તેઓ આજે તને ચાહતા નથી. બલ્કે દ્વેષવાળા બન્યા છે, તેનો શું તને અનુભવ નથી?

મયોગ–વિયોગ

જેનું મૃત્યુ થઈ ગયું એનો શોક શો... જો પોતાના આત્મા અમર તમે ... નહિ શોક ન કરો એના પરમાત્મા ગમન નો આઠ ... હતા ... તે વાત સાચી, પણ એ વાત પણ ન ભૂલશો કે તમ ની સાથેના ગામમાં એ ભૂલી ગયા હતા કે "સંયોગનો ક્ષણ ફ અન ... જ છે"

કોનો સંયોગ કાયમ રહ્યો છે? જેનું એક પણ દૃષ્ટાંત તમે બતાવશો સંયોગ પછી વિયોગ ન થયો હોય?

જેણે સાથ સંબંધ બાંધ્યો એ ... લેખન લખ્યું કે "આ સાધના ... જેને આવવાના છે..."

સંયોગ નિત્ય નથી, અનિત્ય છે માટે સદા ... સુખ મળવાના ... બધાં સર્વ દુઃખો સંયોગમાંથી જ જન્મે છે

... રાત્ર સુધી જીવન ... ... નામનાની અનિત્યના વિચાર–મનન પછી (જીવના) મૃત્યુ થતાં પણ તમારા હૃદયમાં શોક... દુઃખ નહિ થાય

સંપત્તિ :

તમારી પાસે સંપત્તિ છે? તમે એ સંપત્તિને કેવી માની રાખી છે? નિત્ય માની છે કે અનિત્ય? જો નિત્ય માનીને રાખી છે તો તે તમારી ભ્રાંતિ છે. ભલા! એ તો વિચારો કે કોની પાસે સંપત્તિ નિત્ય રહી છે? મોટા રાજા મહારાજાઓ અને શેઠ શાહુકારોની સંપત્તિ પણ ચાલી ગઈ... અને જેમણે સંપત્તિને નિત્ય સમજીને રાખી હતી...તેઓ પોક મૂકીને રડયા.

સંપત્તિ અનિત્ય છે જ્યારે જ્યારે એ સંપત્તિ તરફ તમારી દૃષ્ટિ જાય ત્યારે તમે એ વિચાર કરજો: "આ અનિત્ય છે. ચાલી જવાની છે.." આ વિચારથી તેના તરફ તમારી આસકિત નહિ થાય. એટલુ જ નહિ પણ કદાચ એ સંપત્તિ ચાલી પણ જાય, ત્યારે તમને દુ:ખ નહિ થાય.

વળી, સંપત્તિને અનિત્ય માની, એક દિવસ જનારી જ સમજી લીધી, પછી એ સંપત્તિનો સાત ક્ષેત્રમાં સદુપયોગ કરીને પુણ્યાનુબંધી પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાની પણ બુદ્ધિ જાગશે.

આરોગ્ય

તમારે કલ્પનામાં નહતું કે તમારા દેહમાં આવા રોગો વ્યાપી જશે! હજુ થોડા મહિના વર્ષો પહેલા તો તમારા દેહ નિરોગી હતો અને એનો તમને આનંદ પણ હતો..

તમે રોગોને દૂર કરવા પ્રયત્ન કરો છો.. દવાઓ કરો છો.. અત્યાર દવાઓનો પણ સહારો લો છો.. છતા તમે રોગમુક્ત બની શકતા નથી. તમે અશાન્ત.. વિવશ અને દીન બની જાવ છો

હવે, તમારે આવી સ્થિતિમાં પણ માનસિક સ્વસ્થતા સમાધિ પ્રાપ્ત કરવી છે? તો તમે તમારા વિચારમાં પરિવર્તન કરો

"આરોગ્ય અસ્થિર છે કદી એકસરખું આરોગ્ય કાયમનું રહતું નથી ક્યારેક અચાનક તે ચાલ્યું જાય છે... અને રોગોથી શરીર ઘેરાઇ જાય છે સંસારની આ એક ન નિવારી શકાય તેવી સ્થિતિ જ છે... તો પછી મારે શા માટે દુઃખ માનવું? શા માટે અશાંતિ અનુભવવી?

હવે તો એવા આરોગ્યની પરમાત્મા પાસે પ્રાર્થના કરો.. કે જે અક્ષય છે... એને મેળવવા પ્રબળ પુરુષાર્થ કરો

કઢંગો સંસાર

અનંતકાળને આંખ સામે રાખીને જો તમે સ્નેહીસંબંધીઓની પ્રત્યે જોશો તો તમારા હૃદયમાં રાગદ્વેષ પ્રાય: ઘટી જશે.

એ તો, કહે, કયા જીવ સાથે કયો સંબંધ નથી કર્યો? કયો સંબંધ આજે કાયમ રહ્યો છે! નથી મિત્રોનો સંબંધ કાયમ રહ્યો, કે નથી શત્રુનો સંબંધ કાયમ રહ્યો

એક વખતનો શત્રુ મિત્ર બનીને આવે છે અને મિત્ર મરીને શત્રુ બની જાય છે. માતા મરીને પુત્રી થાય છે. .પુત્રી મરીને માતા થાય છે. પત્ની મરીને પુત્રી થાય છે અને પુત્રી મરીને પત્ની થાય છે! આવા કઢંગા સંબંધોવાળા સંસારમાં કોના પ્રત્યે રાગ કરવો અને કોના પ્રત્યે દ્વેષ કરવાનો? સંસારના સ્વરૂપનો એકાગ્રચિત્તે વિચાર કરો.

દુ:ખરૂપ સંસાર!

સંસાર દુ:ખરૂપ છે. દુ:ખફલદ છે અને દુ:ખાનુબંધી છે, આ વાત ખૂબ ગંભીરતાથી વિચારજે. દુ ખરૂપ સંસારમાં તું સુખની શોધ કરી રહ્યો છે? મળે ખરૂં સુખ? સાચું પરમસુખ સંસારમાં મળે જ નહીં. જેને તું સુખ માની રહ્યો છે એ દુ:ખોને નોતરનારૂં છે! દુ:ખોની પરંપરા ચલાવનાર છે.

સંસારની ચારે ગતિમાં જોઈ લે દેવગતિમા પણ નિત્ય સુખ નથી. ભયરહિત સુખ નથી. સ્વાધીન સુખ નથી બીજી ગતિઓમાં તો સુખોની વાત જ કેવી! દુ:ખરૂપ સંસારમાં રહેવા જેવું નથી આ સંસારનાં બંધનો તોડી મોક્ષને જ પામવાનો પુરૂષાર્થ કર એ માટે સંસારનાં સુખોનો સ્વેચ્છાએ બહિષ્કાર કર

માનો કે કોઈ દુષ્ટ પુરુષોએ તમને બેભાન બનાવી દીધા અને એક કૂવામાં નાખી દીધા. બે-ચાર કલાક પછી તમને ભાન આવ્યું. અરે હું આવી કૂવામાં ક્યાંથી? મને આવી કાળે પટકી દીધો!" આ વિચાર આવે કે નહીં? આ વિચારની સાથે બીજો વિચાર—"હવે મારે આ કૂવામાંથી કેવી રીતે બહાર નીકળવું?" પણ આવે ને?

તમારી દૃષ્ટિ કૂવામાં લટકતા એ દોર [illegible] તુરત કેવો આનંદ થાય? તમો વળી તમે કૂવા ઉપર ઊભેલા એક [illegible] પુરુષ તમને બહાર કાઢવા ઊભા છે! [illegible] કૂવામાં પડ[illegible] કોઈ પાણી તમારું શરીર દુઃખે છે માથામાંથી લોહી પણ ટપકી રહ્યું છે.. છતાં તમે તુરત દોરડું પકડીને ઉપર ચડવાનો પ્રયત્ન કરવાના?

શું સંસાર કૂવો છે એવું ભાન થયું છે? "આ સંસારમાં [illegible] પાપમય સંસારમાં હું કેવી રીતે ફસાયો? હવે મારે કેવી રીતે બહાર નીકળવું?" આ વિચાર આવે છે? બહાર નીકળવા માટે બેબાકળા બની ગયા છો?

જુઓ આ સંસારકૂપમાંથી બહાર નીકળવા માટે પરમકૃપાળુ પરમાત્માએ ધર્મસાધનાના દોરડાં લટકાવ્યાં છે. તેને પકડી લો. ઉપર ચડવાનો પુરુષાર્થ કરો. કૂવા ઉપર પરમ કારુણિક સાધુ પુરુષો તમને બહાર કરવા ઊભેલા છે. તમને આનંદ થાય છે?

પ્રશ્ન એ છે સંસારના... ભવના કૂવામાંથી બહાર નીકળવું છે?

તારું શું ?

હું એક છું.. આ સંસારમાં મારું કોઈ નથી..." આ ભાવનાથી તમારા હૃદયને વાસિત કરી દો. તમારી ભૌતિક સ્વાર્થની સિદ્ધિ માટે તમે જેને જેને તમારાં માન્યાં છે, તેમાં કોઈ જ તમારું નથી, એમ શ્રી જિનેશ્વર ભગવંત કહી ગયા છે.

"હુ એક છું" એનો અર્થ એ છે કે "હું શુદ્ધ આત્મદ્રવ્ય છુ. કર્મની માયાજાળ મારી નથી... શુભાશુભ કર્મોના ઉદયોને હું મારા નહિ માનું. મારૂ જે છે તે તો શુદ્ધ જ્ઞાન છે, તે મારું છે અને મારું જ રહેવાનુ છે. એ કદી પણ મારાથી અળગુ થવાનુ નથી"

ખરેખર, આ સંસારમાં જીવ, જે પોતાના નથી તેમને પોતાના માનીમાનીને જ દુ:ખી થાય છે.. અને જે પોતે છે, જે પોતાનું છે, તેને ઓળખતો નથી, તેથી ભ્રમણામાં અટવાયા કરે છે.

તું સહુથી ભિન્ન !

તમારે આત્મહિત કરવુ છે, તેમા તમે બીજા સામું શા માટે જુઓ છો ?

તમે એકલા જ જન્મ્યા છો, એકલા જ મૃત્યુ પામવાના છો અનંત ભવોમાં તમે તમારા પુણ્ય-પાપને લઈને ભટક્યા છો.. હવે એ પરિભ્રમણનો અંત તમારે જ લાવવાનો છે.

બીજાનો એટલો બધો વિચાર ન કરો કે આ મહાન માનવ જીવન એમ જ ચાલ્યું જાય, ધર્મ પુરુષાર્થની અણમોલ ઘડી ચાલી જાય.

તમે તમારા આત્મા સામે તો જુઓ ! એ કેટલો દુ:ખી છે? એ કેટલો મલીન છે? એ કેટલો અશાંત છે? તમારે એનું દુ:ખ, મલીનતા અશાંતિ દૂર કરવા માટે પુરુષાર્થ વિના વિલબ કરવો જોઈએ.

તું સહુથી ભિન્ન છે ..તું એક છે તું તારો વિચાર કર. તારા આત્માનો વિચાર કર

અશાંતિ નિવારણ

મોટા ભાગે વિચારના અજ્ઞાન બને છે કે જ્યારે સ્વજનો પરિજનો સાથે પોતાનું ધાર્યું, મનુષ્યની ઇચ્છા વિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ કરે છે

મનુષ્યનો એ સ્વભાવ છે કે જ્યારે સ્વજન-પરિજન પોતાનાથી વિરુદ્ધ બોલે કે આચરણ કરે ત્યારે તે અશાંત બની જાય છે દુઃખી બની જાય છે. તેનું કારણ વિચારના નથી. સ્વજન-પરિજનો અને શરીર પણ પોતાનાં નથી. પોતાના સ્વભાવથી ભિન્ન છે અને જે પોતાનાથી સર્વથા ભિન્ન હોય તે ક્યાંથી પોતાના અભિપ્રાય મુજબ વર્તાતા બને?

એ વિચાર કે હું સ્વજનથી ભિન્ન છું. પરિજનોથી અળગો છું. દેહથી જુદો છું. શરીરથી પણ ભિન્ન છું." આ વિચાર જેમ જેમ વિચારમાં દૃઢ થતો જાય તેમ તેમ મનમાં શાંતિ, પ્રસન્નતા અને સુખ આવવા લાગશે. શોક અને સંતાપ ભાગી જશે.

બધું પરાયું !

તમને ઘણી વખત એમ પ્રશ્ન થતો "જો આ સંસારમાં કાંઈ જ મારું નથી એવો દૃઢ વિચાર થઈ જાય તો પછી સંસારમાં કેમ રહી શકાય?"

વસ્તુ પરાયી છે એ સમજીને વસ્તુનો ઉપયોગ કરતાં વસ્તુ પ્રત્યે મોહ નહિ બને. જ્યારે વસ્તુને પોતાની માનીને ઉપયોગ કરનાર વસ્તુ ઉપર રાજી બનશે અને એ વસ્તુ જ્યારે ચાલી જશે ત્યારે એ દુઃખ અનુભવશે. ત્યારે વસ્તુને પરાયી માનનાર જીવ વસ્તુ ચાલી જતાં દુઃખી નહિ થાય કારણ કે એમ સમજી જ રાખ્યું છે કે "આ વસ્તુ મારી પાસેથી ચાલી જવાની જ છે."

પરાધીન ત્યારથી તમારે ક્યારેક કાંઈ વસ્તુ રાખવી પડતી નથી? તમે તેનો ઉપયોગ પણ કરો છો છતાં એ વસ્તુ જ્યારે પાછી ચાલી જાય છે ત્યારે તમને દુઃખ નથી થતું કારણ, તમારી પાસે જે કાંઈ છે તે પરાયું છે આ વિચાર દૃઢ બનાવો

કાયાની માયા

તમને શું પ્રિય છે? તમારો દેહ? તમારી દૃષ્ટિ જો તમારા દેહ પર જ હશે તો બીજા જીવોના પણ તમે દેહ જ જોવાના. તમારી દૃષ્ટિ જો તમારા આત્મા પર હશે તો બીજા તરફ જોવાનો પ્રસંગ આવતાં બીજાના આત્મા તરફ તમારી દૃષ્ટિ જવાની.

દેહ પરનો રાગ, પ્રેમ ખતરનાક છે. જ્યાં સુધી એ રાગ—પ્રેમ તૂટે નહિ ત્યાં સુધી તમે ચિત્તની શાંતિ, પરમ શાંતિ અનુભવી શકશો નહિ. આત્મા તરફ તમારી દૃષ્ટિ જશે નહિ આત્માની દુર્દશા દેખાશે નહિ... એને દૂર કરવાનો પુરુષાર્થ તમે કરી શકશો નહિ.

દેહ પરથી દૃષ્ટિ હટે તો જ આત્મા પર દૃષ્ટિ પહોંચે. આત્મદર્શન કરવા માટે દેહ પરની રાગદૃષ્ટિને હટાવવી અનિવાર્ય છે.

વળી, દેહ પર રાગ કરવા જેવું છે પણ શું?

કોલસા જેવી કાયા

ચામડાં, હાડકાં, લોહી અને માંસનુ બનેલુ શરીર તમને ગમે છે? વહાલું લાગે છે? અનંત ગુણોથી ભરેલો, સત્ ચિત્ આનંદમય આતમા વહાલો લાગતો નથી? શરીરમાં કંઈ જ સાર નથી. એના પર રાગ ન કરો. રાગ કરી કરીને શરીરને વિશુદ્ધ કરવાનો પ્રયત્ન કરો છો, પંરતુ શરીર વિશુદ્ધ થવાનું નથી. આજે તમે શરીરને શુદ્ધ કર્યું, કાલે તે અશુદ્ધ બની જશે! આજે તમે જેને પુષ્ટ બનાવ્યું, કાલે તે સ્વયં નિર્બળ બની જવાનું

કોલસાને ગમે તેટલો ધોવાનો પુરૂષાર્થ કરો, એ કાળો જ રહેવાનો.
માટીની કોઠીને ગમે તેટલી ધૂઓ, માટી જ નીકળવાની!

શરીરની ચામડી ન જુઓ, શરીરની અંદર જે આત્મા છે તેને જુઓ, રૂપ એ તો પુદ્ગલની માયા છે. આત્મા અરૂપી છે.. શરીરની બિભત્સતા વિચારી તેના પર વિરાગી બનો.

ગરુડ શાળી

તને મધુ સ્વરછ ધુમ્મ આન શું જેમ છ તે? ના પજે તને
શકે કમ જય છે? કા ઊંચી વધી સ્વચ્છ છ શુભ છ શુદ્ધ
છે? જરા આ શરીની અંદર ના ન મ્ મ ા ગુ એન રાજ્ય થ શ?
શરીની અ ર અરવી ટરી ને હજુ? મગ મૂ ન આન મજબ, વારી
માસ આન રા શથી બ ડા શરી ઉપ નું માથી પ્રવેશ? ઊચે ટિ
ધાન્ય વિસે વિશ ક ના ા પાનાના શરી ઉપર ક બોબાના શરી
ઉપર વાની મનગાનું ભ્ય ક શ ા ની અ ના ગાધુલિ બધા પછી અ
રાતના પૂ નાતી બધ. બધા ગયા શ ા ની સ્પની સામને તને
નમી બાર નાર ગુન નું આર ાવ્યુ ની ઘર ના ા ઉપ બ્ર ગાજી
બધ.

નાળીનો ઉપયોગ

શરીના અગ્રા મધ્ય ના આ ાતિન ન ાયા આદ્ય
સાધનામાં વિગ્નુન મન
શરીનો ઉપયાન આત્માના મ્યાન મા ઉચ્ચાર મા કરતાના
ઇ ક સ્થા માત્રિક ઇ શરી ના છ માત્ર મા નાક પાસથી રાખ
વધું આદ્ય
શરી ના ના આસન છ આન બધાન ક ર આદ્ય આસ્ય
નહિ થાય ત્યાગથી શરી પાસ નય રાખા શરી ાસે થ ા વ ા ય શન
રોગ શરીરમાં પરમાત્માની ઓંકારમ આ ા શર ન પ માથી પ રમ
રિનો શ્રીમ ના શરૂ આથા
એના આગ અ નથી ક શરીમા ાન મા શ્ર નય વાધુ
નો, વાસીત ઉપભ્ના થા ત્યા ા ન પ ક ન ન ા પ મ ા ન ા શરી
વાજું એ ન રહે

ભસ્મરોગ

તમે એ તો વિચાર કરો કે તમારા આત્મામાં કેટલી જગાએથી કર્મોનો પ્રવાહ આવી રહ્યો છે? રોજ આત્મામાં અનંત અનંત પાપ કર્મો આવી રહ્યા છે એનો ભય તમને છે? જો હોય તો એ દ્વારોને સત્વરે બંધ કરો. મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કષાય, મન, વચન કાયાના અશુભ યોગો અને પ્રમાદના દ્વારો સત્વરે બંધ કરો.

મિથ્યાત્વ તમને અનેક ઊંધી કલ્પનાઓમા ખેંચી જાય છે. અવિરતિ તમને કોઈ પણ પ્રકારના પાપનો પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક ત્યાગ કરવા દેતી નથી. કષાય તમને ક્રોધી, માની, માયાવી અને લોભી બનાવે છે. મન, વચન અને કાયાના દુષ્ટ યોગો તમને પાપમાં રમાડે છે. પ્રમાદ વિષયોમાં આસક્ત કરીને ધર્મ સાધનાથી તમને વિમુખ બનાવે છે.. આ પાપાશ્રવોનો વિચાર કરો

દ્વાર બંધ કરો

તને સમજાય છે ખરું કે તારા આત્મામાં પ્રતિસમય શું આવી રહ્યું છે? શું શું ભરાઈ રહ્યું છે? એનાથી તારો આત્મા કેવો બની રહ્યો છે?

અનંત અનંત કર્મોનો પ્રવાહ આત્મામાં આવી રહ્યો છે. મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કષાય, યોગ અને પ્રમાદના દ્વારોમાંથી એ પ્રવાહ આવી રહ્યો છે, એ દ્વારો બંધ કરવાના છે. એ બંધ કર્યા વિના કર્મોનો પ્રવાહ અટકવાનો નથી. એ પ્રવાહ અટક્યા વિના કર્મોનો ભરાવો ઓછો થવાનો નથી. ભલે ને તું કર્મોની નિર્જરા કરતો રહે! પહેલું કામ આશ્રવોનાં દ્વાર બંધ કરવાનું કરવું પડશે.

સમ્યક્ત્વ

સમ્યક્ત્વ, વિરતિ, ક્ષમા, નમ્રતા, સરળતા, નિર્લોભતા, મન વચન કાયાની શુભ પ્રવૃત્તિ અને અપ્રમાદ એ છે સંવર.

સમ્યક્ત્વને દૃઢ કરવા પરમ કૃપાળુ વીતરાગ સર્વજ્ઞત્વને પરમાત્મા માનો. એમના પર જ શ્રદ્ધાને સ્થાપિત કરો. એમના સિવાય કોઈ મિથ્યા દૃષ્ટિ દેવ દેવીઓની ઉપાસના ન કરો. આવી રીતે પંચ મહાવ્રતધારી સદ્ગુરુ પર જ શ્રદ્ધા કરો. કંચનકામિનીના ત્યાગી એવા સાધુઓ સિવાય બીજાઓને તમે ગુરુ ન માનો. ભગવાને બતાવેલા ધર્મને જ ધર્મ માનો. આ રીતે જો તમારું સમ્યક્ત્વ દૃઢ બની ગયું તો આશ્રવનું એક દ્વાર બંધ થઈ ગયું સમજો.

પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક ત્યાગ

જે પાપો કર્યા વિના તમારું જીવન ચાલી શકે છે એ પાપો ન કરવાની તો પ્રતિજ્ઞા કરી જ લેવી. તથા પાપની અપેક્ષાએ જે જરૂરી પાપોના પણ ત્યાગ કરવાનું ધ્યેય ચૂકવું નહિ. જે ત્યાગ કરવામાં આવે પાપ કરવું પડે છે એના પણ ત્યાગ કરવાનું ધ્યેય રાખ્યું તો તમે સાચી દિશામાં જશો.

જે ત્યાગ કરો તે પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક ત્યાગ કરવો. અરિહંત પરમાત્માની સાક્ષીએ, સિદ્ધ ભગવંતની સાક્ષીએ, સાધુ પુરુષોની સાક્ષીએ અને આત્માની સાક્ષીએ પ્રતિજ્ઞા કરવાની છે. જ્યાં સુધી સામાન્ય પ્રત્યાખ્યાનનું છે સર્વ પાપ વ્યાપારોનો ત્યાગ કરી ચારિત્ર સ્વીકારાય નહિ. ચારિત્ર સ્વીકાર્યું કે સર્વ સંવર થઈ જાય.

"આ ખવાય, આ ન ખવાય, આ પીવાય, આ ન પીવાય આ પહેરાય, આ ન પહેરાય...આવી વાતો કરવી તે કેવળ ધાર્મિ ગાંડપણ છે.. દુનિયામાં જે બધું છે તે ભોગવવા માટે.."

આ વિચારનો પ્રચાર આજે વધી રહ્યો છે...ભોગાસક્ત મનુષ્યને આ વિચાર પ્રિય લાગે છે. પરંતુ આ વિચારને યથાર્થ સમજના આજના બુદ્ધશાળીને મારો એક પ્રશ્ન છે:

તમે જ્યારે બિમારીમાં પટકાઈ જાઓ છો, વૈદ્ય યા ડોકટર પાસે જાઓ છો, ત્યારે શું વૈદ્ય-ડોકટર તમને નથી કહેતા "અમુક પદાર્થો ન ખાશો, અમુક પદાર્થો ન પીશો, આવા કપડાં ન પહેરશો !"

ડોકટર જ્યારે તમને ખાવા-પીવામાં અને પહેરવા ફરવામાં અમુક નિષેધ કરે છે ત્યારે તમે તેને કયું ગાંડપણ સમજો છો? ડોકટરની વાતો કયા શબ્દોમા હસી કાઢો છો?

આ તમને ડોકટરની વાત યથાર્થ લાગે છે! ભલા, શારીરિક રોગ મિટાવવા માટે અમુક પદાર્થો ન ખાવા, ન પીવા. વગેરે તમને યુક્તિ યુકત લાગે છે. તો આત્માના રોગોને મીટાવવા માટે ધાર્મિક વિધિ-નિષેધો કેમ યથાર્થ—યુકિતયુકત નથી લાગતા?

તમે આનો જવાબ આપતાં અચકાશો! સાંભળો.

જ્યારે માનસિક રોગો, આત્મિક રોગોથી તમે અકળાશો, એ રોગોને દૂર કરવાની ભાવના જાગશે ત્યારે તમે, ધર્મે જેનો નિષેધ કર્યો છે. તે નહીં ખાવાના, નહીં પીવાના, નહીં પહેરવાના.

ઉપાય

ઇચ્છાની વૃદ્ધિમાં દુઃખ છે, ઇચ્છાની હાનિમાં સુખ છે.

જ્યાં દુઃખનો અનુભવ થાય ત્યાં તપાસવું કે મુખ્ય કઈ ઇચ્છા કામ કરી રહી છે? કોઈ એક ઇચ્છા જડે. તેમને જરા મક્કમ તેમ જો ઇચ્છાને દૂર કરો કે તરત જ દુઃખ ઓછું થાય. ઇચ્છા પૂરી કરવા જતાં દુઃખ વધી જાય છે. મારા દુઃખના બાહ્ય પ્રતિ ... છે. દુઃખનું કારણ ઇચ્છા છે. તે ઇચ્છાને જ દાબવાનો પ્રયત્ન કરો. પછી આનંદ શાંતિનો અનુભવ થશે.

ઇચ્છાના પ્રથમ પગલામાં જ સુખના અનુભવ થતાં હોય તો તે જ થાને ભાવવામાં અનુભવવાનાં સુખના જેવાં સમજ.

પૂર્વ તૈયારી

ક્રોધના પ્રસંગ ઉપસ્થિત થાય છે ને તમે ક્રોધ કરી બેસો છો. અભિમાનના પ્રસંગો થાય છે ને તમે પતિત બની જાઓ છો. માયાના પ્રપંચ ... છે ને તમે ફસાઈ જાઓ છો. લોભના પ્રસંગો થાય છે ને તમે દાસ બનો છો.

આ બધું તમે ... કરો છો. આજ બધું ... તમારી પરિસ્થિતિ તમે જાણો છો. ત્યાં તમારા દિલમાં પ્રશ્ન ઊઠે છે. આમ કરવાનું ... પરવશ કેમ થઈ જવાય છે?

આ પ્રશ્નો શત્રુઓના સામના કરવા આ ... શત્રુના જ્યારે આવે ત્યારે તૈયારી કરવી ન બનાય. આ ના પ્રસંગો થવા પૂર્વે તૈયારી કરી રાખવી આજને શત્રુના પ્રસંગો થતાં જ તેના પ્રતિકાર કરી શકે તેવા શસ્ત્ર તૈયાર રાખવાં જોઈએ.

આત્મસંવેદન

ક્રોધશમન

શા માટે રોષ કરો છો? રોષ કરીને તમે તમારા આત્મામાં અશાંતિ પ્રગટાવો છો. રોષને જાગ્રત થવાના પ્રસંગે ક્ષમાને ધારણ કરો. ક્ષમા ધારણ કરવા માટે નીચેના ઉપાયો તમને ઉપયોગી બનશે.

(૧) હૃદયમાં રોષ જાગતા જ મૌન ધારણ કરો.

(૨) જે પ્રસંગ પામીને રોષ જાગ્યો હોય તે પ્રસંગને યાદ ન કરો

(૩) એ જગાએથી ચાલ્યા જાઓ

(૪) શ્રી નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરો.

(૫) તમારા પાપોદયનો વિચાર કરો.

(૬) જેના પ્રત્યે રોષ થયો હોય, તેના વિશુદ્ધ આત્મસ્વરૂપને યાદ કરો.

(૭) ક્રોધ—રોષ કરવાથી સ્વ—પર આત્માને અશાન્તિ વધે છે. એ સમજો.

આ રીતે બળજબરીથી પણ ક્રોધ પર તમે નિયંત્રણો કરશો તો જતે દિવસે તમારા હૃદયમાં ક્રોધ જાગશે પણ નહિ. ક્રોધને ડામવાનું સાધન ક્ષમા છે

કર્મ શત્રુ

કર્મને શત્રુ માન્યા પછી, એ કર્મો તરફથી મળતી અનુકૂળતાને સ્વીકારી શકાય? શત્રુનું દાન લેનાર શત્રુના પ્રભાવ નીચે દબાઈ જાય છે. શત્રુનો તે મુકાબલો કરી શકતો નથી. કર્મોને શત્રુ સમજો. શત્રુ સમજીને તેના તરફથી મળતી ધનસંપત્તિ, રૂપસૌન્દર્ય, કીર્તિ, પ્રતિષ્ઠા વગેરેને તું શું સમજી સ્વીકારે? નહિ. ત્યાગ તેનો તપશ્ચર્યા અને દાન દ્વારા નિકાલ કરી દો.

ધીમા ત્યાગ જ નહિ ચાલી જાય. કર્મોનો ક્ષય કર્યા વિના મોક્ષ નહિ. તે ક્ષય કરવા માટે કમર કસવી પડશે. કર્મોની માયાજાળમાં ફસાઈને બેસી રહ્યે કેમ જ ચાલશે? કર્મશત્રુ તરફથી આનંદ મળી રહ્યો હોય તેવી પળે તો ખાસ તે દુર્ધ્યાન કર અને શાંતિ અભય લઈ આવજો.

યુદ્ધ

ક્રોધ, માન, માયા, લોભ શત્રુઓ ... અંતરશત્રુ કહ્યા છે. શત્રુ સામે ... વન ... ... શકાય નહિ. વળી આ તો અંધા બની જવાતા શત્રુ અનંતકાળથી આપણા આત્મા પર શાસન કરતા આવ્યા. તેમને દૂર કરવા માટે ક્યાં ... ... કરવા પડે એ શું નથી સમજતા?

યુદ્ધ માટેનું મેદાન મળી ગયું છે.

યુદ્ધ માટેની શસ્ત્રસામગ્રી તૈયાર છે.

યુદ્ધ માટે યુદ્ધ ... કરનાર તૈયાર છે. બસ. આપણે કર્તવ્યની મનોવૈ મેદાનમાં ઊતરીએ. તરત જ ખાસ છે' ... આ જીવનમાં ... જ કર્યું તો પછી દીર્ઘનિદ્રાપૂર્વક ... રહી.

આત્મશ્રેહન

- શત્રુ ક્યારે હુમલો કરે છે?
- શત્રુ ક્યા સ્થાનેથી હુમલો કરે છે?
- શત્રુની વ્યૂહરચના કેવી છે?
- શત્રુની સહાયમાં કોણ કોણ છે?
- શત્રુનું બળ કેટલું છે?

આટલી બાબતોનો ઝીણવટથી અભ્યાસ કરીને તેની સામે આપણા સંરક્ષણની યોજના ઘડવી જોઈએ.

- ક્રોધ વગેરે ક્યારે હુમલો કરે છે?
- ક્યા સ્થાને ક્રોધ વગેરે હુમલો કરે છે?
- ક્રોધાદિની વ્યૂહરચના કેવી છે?
- ક્રોધાદિની સહાયમાં કોણ કોણ છે?
- ક્રોધાદિનું બળ કેટલું છે?

આટલી ઝીણવટભરી માહિતી મેળવી લીધા પછી તેના હુમલાને મારી હટાવવા માટે આપણી યોજનાનો વિચાર કરવો જોઈએ. તો જ આપણે ક્રોધાદિથી બચી શકીએ.

લડતા રહો

પતરાનમા કાંઇ ન આવ પ્રસંગે પ્રસંગે અભિમાન ન આવે
સ્થાન સ્થાને માયા ન ભજે, અવસર અવસ લાભ ન ભજે તેનું નામ
છે શાં ન ' તેનું નામ પ્રથમ

આવી શાં ન આ] પ્રાપ્ત થઇ જાય ના સમજવું કે આત્મસુખની
અધિક પ્રાપ્તિ થા માટ ઝરનનું આજ ત્રણ બનાવા કારણ જ્યા
થાને નાયરાના ળ પ્રયત્નમા લાગ્યા રહા પ્રત્યક્ષ પ્રમાણના કનિ વખતે
આ લક્ષમા ગાયા ક મા। કારણ ક્યારા કરતા શક્યા બીજી બાજુ
ક્યા—નમ્રતા સે તેના આન નિરાભિમાનનું લક્ષ ।વી થાન સ્થાન તના
પ્રધાન ક ।

તનાશ ન થશા કારણ સામ જિન્દગી સુધી ૨ ૩ ૫ ૬ પ્રયત્ન
રાખ્યા કે અવરણ મારા વિજય રહ. સૂક્ષ્મ દોષની નિરીક્ષણ કરતા ના
સમયસર કે દિનપ્રતિ ન નવ વિજયની તરફ પ્રયાણ કરી રહ્યા છો અને
એ આશ ઉત્સાહ વારંવાર તમારું હ ય આનંદથી ભરાઇ જાય

કર્મનિર્જરા

કર્મોની નિર્જરા કર્યા વિના આત્મસ્વરૂપ નહીં જ પ્રગટે. જો તું આત્માર્થી કે આત્મસ્વરૂપનો રાગી છે તો તારે કર્મોનો ક્ષય કરવો જ પડશે. પાપકર્મોનો અને પુણ્યકર્મોનો—સર્વ કર્મનો ક્ષય કરવો પડશે.

કર્મોની નિર્જરાના ઉપાયો જાણે છે? તુ એ ઉપાયો જાણ અને ક્ષય કરવાનો પુરુષાર્થ કર. તપશ્ચર્યા એ કર્મક્ષયનો ક્રિયાત્મક માર્ગ છે જ્યારે ધર્મધ્યાન અને શુક્લધ્યાન એ કર્મક્ષયનો ભાવાત્મક માર્ગ છે. આ બંને માર્ગનું યથોચિત અવલંબન લઈને કર્મક્ષય કરતો ચાલ ચાલબજ્ઞા, તારે તો પુરુષાર્થ જ કરવાનો છે, કર્મક્ષય સ્વયમેવ થતો જશે, અનન્ત જન્મોના બાંધેલાં કર્મો એક જન્મમાં નિર્જરી શકે! એક જન્મમાં બાંધેલાં કર્મો અસંખ્ય જન્મોમાં ન નિર્જરે. આવું બની શકે.

જાગ્રત થા. પ્રમાદનો ત્યાગ કર. અને કર્મક્ષયનો પુરુષાર્થ આરંભી દે.

ધર્મના શરણે

તું ધર્મની ક્રિયાઓ કરે છે તું ધર્મનું જ્ઞાન મેળવે છે તું ધર્મ પ્રત્યે આસ્થાવાન પણ છે પરંતુ તે ક્યારેય શાંત ચિત્તે ધર્મના મહિમા અને વિચાર્યું છે ? ધર્મના અચિંત્ય પ્રભાવ અને મનન કર્યું છે ? ધર્મની શ મા [illegible] એકાગ્રતા માટે આ મનન કરવું ખૂબ જરૂરી છે દયા અને દાન વોએ જે જિનધર્મના ચરણે મસ્તક નમાવ્યા છે રાજા–મહારાજાઓએ જે આ ધર્મને હૃદયમાં ધારણ કરવા છે ભોગના બાહ્ય અધિકારને જે સમરાંગણમાં ફેંકી નાખે છે [illegible] નારા જે મહાધર્મ [illegible] સર્વકલ્યાણના [illegible] એવા ધર્મનું ચિંતન કરતાં હૃદય નૃત્ય થઈ ગયું છે ?

જે ધર્મ મન [illegible] આત્મસુખ આપે છે દેવતાના દિવ્ય સુખ આપે છે અને પરમપદ મોક્ષ આપે છે એ ધર્મના શરણે [illegible] સંસાર ભયો ન સાલ—

केवलिपण्णत्तं धम्मं सरणं पवज्जामि ના ઉદ્ગાર પછીના [illegible] રોજ સાચું શરણ આપશે.

લોકસ્વરૂપ

વિશાળ વિશ્વને તો જો!

ચૌદરાજલોકમય કેવું આ વિશ્વ છે!

ચાર ગતિઓ એમાં સમાય છે ને ચોરાશીલાખ યોનિઓ એમાં સમાય છે. અનંતાનંત જીવો આ વિશ્વમાં જીવી ગયા છે... કોઈ એવી ખાલી જગા નથી કે જ્યાં ચૈતન્ય ધબકતું ન હોય! કોઈ એવી જગા નથી કે જ્યાં આપણા જીવે જન્મ—મૃત્યુ પામ્યાં ન હોય.'

વિશ્વમાં મુખ્ય તત્ત્વ છે ચૈતન્યમય જીવાત્મા. બીજા ચાર તત્ત્વો છે જડ. જીવને સહાય કરનારાં એ તત્ત્વો છે. તેનાં નામ છે: ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય, અને પુદગલાસ્તિકાય. ભૌતિક સુખ—દુ:ખની અપેક્ષાએ જોતાં નીચે દુ:ખ છે, ઉપર સુખ છે! વચ્ચે સુખ—દુ:ખના મિશ્રણ છે...

મનની પાંખે ઊડીને સમગ્ર ચૌદ રાજલોકમા વિહરી તો જો! તને ખૂબ આનંદ મળશે.. ખૂબ જાણવાનું ને જોવાનું મળશે હા, રાગ અને દ્વેષ વિના માત્ર જોવાનો અને જાણવાનો આનંદ આ રીતે તને અનુભવવા મળશે. ચૌદરાજલોકના અંતે રહેલી સિદ્ધશિલા ઉપર સિદ્ધ-બુદ્ધ—મુક્ત બની બેસી જવાની તીવ્ર અભિલાષા પ્રગટશે

卐

બોધિબીજ

તને જે દુર્લભ વસ્તુઓ મળી છે એનું તને ભાન છે? તને શું મળ્યું છે? એ આ વિચાર કરીશ તો તું ક્યારેય દીન—હીન નહીં બને. ક્યારેય નિરાશ કે હતાશ નહીં બને.

મનુષ્યજીવન અને ધર્મતત્ત્વ, આ બે દુર્લભ વાના તને મળી છે ને? અર્થાત્ વધારે દુર્લભ તને આદિ મળી છે' આદિ અનેક કાળ તા ! ફરીથી આત્મતત્ત્વની શોધ [illegible] મળી છે દયા પામવાનું પ્રધાન [illegible] ન' એ પરમ વિશુદ્ધ આત્મ [illegible] [illegible] પૂજ્યના પ્રભ નાથ પામ્યા વિશ્વાસ છે ને [illegible] આત્મ ધ્યાન પામવાના વિવિધ ધર્મોમાં તને નમ્રા [illegible] અનુભવ [illegible] પ્રાપ્તિ અલ્પમાં દુર્લભ છે [illegible] આ પ્રાપ્તિના હર્ષ [illegible] ઉજ્જ્વલ [illegible] આદિ નથી મળ્યું, તને મળ્યાં [illegible] એનું [illegible] પૂર્વક અભિનંદન [illegible]

મૈત્રી :

આ જગતમા જે કોઈની સાથે તારે મૈત્રી કરવી છે તારે તે વ્યકિતના કેટલાક દોષો સહન કરવા પડશે. એના કેટલાક અંગત મંતવ્યો સામે મૌન રહેવું પડશે.

તારામાં રહેલા દોષોને જે કોઈ સહન કરતુ નહિ હોય, તારા અમુક મંતવ્યોની સામે જે પ્રહારો કરતુ હશે. તારામાં રહેલા ગુણોનો જે અનુવાદ કરતું નહિ હોય, એના પ્રત્યે તું મૈત્રી ધારણ કરી શકે છે? ના!

મૈત્રી માટે માત્ર ભાવનાથી નહિ ચાલે તારે મૈત્રીની સિદ્ધિ કરવા માટે કઈક કરવુ જોઈએ.

બીજા પ્રત્યે

બીજો જીવ તારી હિંસા કરે તે તને નથી ગમતુ પરંતુ, તુ બીજાની હિંસા કરે છે, તે ખટકે છે? બીજો મનુષ્ય તારી સાથે જૂઠ બોલે તે પસંદ નથી, પરતુ તુ બીજા સાથે જૂઠ બોલે છે તે ખટકે છે?

તુ બીજા તરફથી જેવુ આચરણ ચાહે છે, બીજા તરફ એવુ આચરણ કરવા માંડ તુ બીજા તરફથી સુખ ચાહે છે, તો બીજાને સુખ આપવાનુ કાર્ય પણ તારે કરવું પડશે બીજાને દુ:ખ આપીને સુખ લેવાની વૃત્તિ ખતરનાક છે.

બીજાને દુ:ખ દેવાની વૃત્તિ-પ્રવૃત્તિ તો તારે છોડવી જ રહી, જો તારે સુખી બનવુ છે તો. બીજાને દુ:ખ દીધા વિના જે સુખ મળે તેમાં જ તારે સંતોષ માનવો જોઈએ એમાથી પણ બાજાને સુખી બનાવવા માટે ત્યાગ કરવો પડે તો કરવો જોઈએ.

જીવનપરિવર્તન માટે

બીજા જીવને ધર્મ પમાડવા પૂર્વે તારે એ તપાસી લેવું જોઈએ કે
એ જીવને તારા પ્રત્યે દ્વેષ તો નથીને? તારા પ્રત્યે રાગ છે કે નહિ?
જ નન પ્રમ ૫ ક નાગ પ્રત્ય એન દ્વેષ છ તો તાર એ દ્વેષને
ઓગાળવાના પ્રયત્ન આ ન ના પ્રત્ય ઉદારતા અને એ રીતે
એની સાથે વ્યવહાર રાખવા જોઈએ પછી ના એ ધર્મ પમાડવા
ધર્મ સ મનાથી તું પમાડ હતે.
પણ બીજાના હૃદય ક વા માટ ત
ઓળખ ન ક નહીં જ નમ એ એનો દ્વેષ ર ધીરજથી કામ લવું પડશ.
નાન ક આનું ન પણ વ ના જશ એના દ્વેષ ર ના જશ તમ તમ એના
અના ન ક આચરણનો વિચાર ક ર ન એ પ્રતીતિ ક કરવા માટ ના
અન ય છ કરશે કે તું
બીજાના જીવન પરિવર્તન માટે આ નું ના ક વું જ પડશ

સત્કાર્યની પ્રશંસા

બીજા જીવના સ કાર્યની ના પ્રશંસા ક વી જ આનાથી બીજા
આ માન વધું ન વધું સત્કાર્ય કરવાની પ્રેરણા મળ છ આ ન નામા
ગુણાનુરાગને ગુણ બોધ થ ક માં ગુણ પ્રાપ્ત થાય છ
વધ્યો, ના સ કાર્યની બીજા જીવ પ્રશંસા ક આવી તું
રાખ છે ના તાર બીજાના સ કાર્યની પ્રશંસા કરવી જ આ ન
સ કાર્ય ય માન તું કાય છ સ કાર્યની પ્રશંસા ...
ય માન્યાની પ્રશંસા ક ક વાટ એ રીતે
મની થાય

પ્રીતિ

પ્રીતિ કરવી છે? જેની સાથે પ્રીતિ કરો તેમાં એવી ચીજ જોઈને પ્રીતિ કરજો કે જે ચીજ એનામાં કાયમ રહેનારી હોય... જે ચીજ કાયમ રહેનારી ન હોય, પરિવર્તનશીલ હોય તે જોઈને તેના પ્રત્યે આકર્ષાઈને જો પ્રીતિ કરી તો એ પ્રીતિ ટકી શકશે નહિ. પ્રીતિના સ્થાને દ્વેષ આવશે. રૂપ, બલ, ધન, સંપત્તિ, સત્તા, પ્રેમ. રાગ... આમાંનું કંઈ પણ જોઈને પ્રીતિ કરી, તો અંતે પસ્તાવાનું થશે, કારણ કે રૂપ વગેરે બધું પરિવર્તનશીલ છે. સામી વ્યકિતમા તે કાયમ ટકનાર નથી

ગુરુ સાથેની પ્રીતિમાં પણ આ ધ્યાન રાખજો. ગુરુમાં જે ગુણ કાયમી હોય, તે ગુણ પ્રત્યે તમને જો અનુરાગ હોય, તો તે ગુણથી પ્રીતિ કરજો. તો ક્યારે ય પસ્તાવાનો અવસર નહિ આવે બીજી એક વાત ધ્યાન રાખજો. જેના સાથે પ્રીતિ કરો તેના પાસેથી કંઈ પણ લેવાની સ્પૃહા ન રાખશો. સમર્પણની ભાવના રાખજો.

ડાયરી

નવ તમારી આ આગવી જેવી બનાવો. તમા તમારા કુટુંબના દરેક સભ્યના નામ લખો. પછી તમારા પરિચયમાં આવે તે સર્વ મિત્રોના નામ લખો. પછી ગુરુ મહારાજના નામ લખો.

દરેક નામની સામે, તે નામવાળી વ્યક્તિના એક મહત્ત્વના ગુણ લખો. કોઈને કોઈ ગુણ તો તમને દેખાશે જ. શોધીને પણ લખવા. પછી રોજ એકવાર સવાર કે રાત્રે એ નામોની સાથે એ લખેલા ગુણોના પાઠ કરવાનું શરૂ કરો. પછી જ્યારે એ વ્યક્તિને તમે જોશો ત્યારે તમને એના એ ગુણ યાદ આવશે, ને ગુણ તમારી સામે આવીને ઊભા રહેશે! પછી એની પ્રત્યે તમને દ્વેષ નહીં થાય.

ગુણપક્ષપાત

ગુણોના પક્ષપાત મનુષ્યને ગુણી બનાવે છે. મનુષ્યની સાથે ગુણ અને દોષ ઉપસ્થિત થાય ત્યારે તે જે ગુણના પક્ષ લઈને દોષની ઉપેક્ષા કરે છે તે સમજવું જોઈએ કે આ મનુષ્ય ગુણના પક્ષપાતી છે.

એની દૃષ્ટિ સદા ગુણો જોવાની. જે ગુણનું જ દર્શન કરવામાં આવે તેના જ પક્ષ કરવાની તેની ટેવ. ગુણના જ ગાયન ગાવાની, કારણ કે એના એના પક્ષપાત થાય છે તે તેના જ દર્શન છે. તેમ તેના જ પ્રશંસા કરે છે.

ભલે એ ગુણ તમારામાં નથી, પણ જો એ ગુણીના જે પક્ષપાત છે તો આજે નહીં તો કાલ એ ગુણ તમારામાં આવ્યા વિના નહીં રહે. માટે ગુણોના પક્ષપાતી બનો.

આત્મસંવેદન

ગુણો જોવા એટલે આત્મા જોવો. કેવળ ગુણો જ દેખાતા થઈ જ તેને આત્મસાક્ષાત્કાર થયો જાણો. આત્મસાક્ષાત્કાર કરવા માટે ગુણો જ જોવાની વૃત્તિ પ્રવૃત્તિ હોવી જોઈએ.

દોષ જોવા એટલે દેહ જોવો. પરના દોષ જોનારને કદીય આત્મ સાક્ષાત્કાર ન થાય, કારણ કે દોષ અને દેહનો વ્યાપ્ય-વ્યાપક ભાવ છે.

ધુમાડો જોઈને કોઈ મનુષ્યનું અનુમાન નથી થતું, પરંતુ અગ્નિનુ થાય છે કારણ કે અગ્નિ સાથે ધુમાડાનો વ્યાપ્ય-વ્યાપક ભાવ છે અર્થાત્ જ્યાં ધુમાડો હોય ત્યાં અગ્નિ હોય છે. અગ્નિ વિના ધુમાડો હોઈ જ ન શકે. તેમ દોષ હોય ત્યાં દેહ હોય જ. દેહ વિના દોષ હોઈ જ ન શકે એટલે દોષ દર્શન કર્યું કે દેહ પર જ દષ્ટિ જવાની દેહનું જ ભાન થવાનું આત્માનું નહિ.

આત્માનુ ભાન કરવા માટે તો ગુણ—દર્શન કરવું જોઈએ ગુણ દર્શન વિના આત્માનું ભાન થઈ શકે જ નહિ વળી સંસારસ્થ આત્મા માટે તો આત્માનું પ્રત્યક્ષ દર્શન અશકય છે. એને તો અનુમાન પ્રમાણથી જ આત્માનું દર્શન કરવાનું હોય છે. અને અનુમાન પ્રમાણમાં તો લિગીનું જ્ઞાન કરવા લિગ જ્ઞાન જોઈએ જ માટે આત્માનું જ્ઞાન કરવા માટે ગુણોનું દર્શન અવશ્ય જોઈએ

વળી આપણે તો ગુણ અને ગુણીનો અભેદ પણ માનીએ છીએ

ગુણ જોયો એટલે ગુણી જોયો! અર્થાત આપણે જ્યાં કોઈનો ગુણ જોયો કે એનો આત્મા જ જોયો! પ્રતિપળ આત્મદર્શન કરવાનો આ કેવો સરળ, સચોટ અને સરસ પ્રયોગ છે! જીવો વચ્ચે પરસ્પર નિસ્વાર્થ સ્નેહ, સહૃદયતા અને મૈત્રીની પ્રતિષ્ઠા કરવાનો આ કેવો સુંદર ઉપાય છે!

પ્રથમ ○ બીજાના ગુણો જ જોવાની ટેવ પાડો।

○ એ માટે બીજાના ગુણો જ જોવાનો વિચાર કરો।

○ પ્રત્યેક જીવમાં કોઈ ને કોઈ વિશિષ્ટ ગુણ રહેલા જ હોય છે
તે શોધો પ્રથમ

○ બીજા જીવ તમારા દોષ જુએ, તો પણ તમે તેના દોષ ન જુઓ

○ બીજાના દોષ દેખાય ત્યારે તો જુઓ ન અને મનમાંથી કાઢી દઈ
એના ગુણ ને જ જુઓ

○ આત્મકલ્યાણના આ અપૂર્વ ઉપાય દ્વારા તમારું કલ્યાણ સાધો

તારા દોષ તું જો

તું આ [illegible]ને કઈ દૃષ્ટિથી જુએ છે. એના પર તારા ચિત્તસુખનો આધાર છે.

તું દુઃખી છે? તો તારી દૃષ્ટિનું તું સંશોધન કર! "દોષ તો કોઈ [illegible] ભર્યો હોય.. પ્રાયઃ તો હશે જ! તો તેને બહાર ખેંચી કાઢ. હૃદયમાં જામી ગયેલા દુઃખના હીમાદ્રિ ઓગળી જશે...

તારી જાતને જ્યાં સુધી સુધારવાનો પ્રયોગ ચાલે ત્યાં સુધી તું જગતના કોઈ જીવના દોષ ન જોઈશ. દોષ જોવાનો અખતરો ન કરીશ. બીજાના દોષ જોવા પૂર્વે તું નિર્દોષ બની જા.

જગતના ઘણા જીવો બીજાના દોષ જોવાનું કામ કરી રહ્યા છે. તું એ કામ ન કરે તો ચાલી શકશે. અરે! તારા દોષ જોનારના પણ તારે દોષ જોવાની જરૂર નથી.

તું તારા પોતાના જ દોષો જોઈ શકે નહિ, જોઈને દૂર ન કરી શકે, ત્યાં સુધી બીજાના દોષ જોવાની આદત તને દુઃખના જ્વાળામુખીમાં ધકેલી દેશે.

દોષદૃષ્ટિ

જેના પ્રત્યે તારે અનુરાગ ટકાવવો છે, તેના દોષ ન જોઈશ તેના દોષ ન જોઈશ એના દોષ તું સાંભળીશ પણ નહિ. દોષદર્શન દ્વેષજનક છે.

જ્યાં તું એમના દોષ જોવા માંડીશ, ત્યાં એમના પ્રત્યે તારા ચિત્તમાં અણગમો જાગવા માંડશે. અપ્રીતિ પ્રગટ થશે. એમના પ્રત્યે તું દ્વેષ ધરનારો બની જઈશ.

એમાં એમને તો નુકસાન થશે ત્યારે થશે, પરંતુ તને તો તુરત જ નુકસાન થશે! તારું ચિત્ત ઉદ્વિગ્ન બનશે.. અપ્રસન્ન બનશે.

બીજાઓ ભલે તારા દોષ જુએ, તારા દોષ જોનારાના તું પણ દોષ જોવા માંડીશ તો પછી બીજાઓમાં અને તારામાં શું તફાવત રહેશે?

પછી એમને ગુનેગાર કહેવાનો તને અધિકાર નથી. દોષદર્શનનો ભયંકર રોગ વ્યાપક બનતો જાય છે. એ રોગમાં સેંકડો સાધકો પીડાઈ રહ્યા છે. એમાં તું ન સપડાઈ જાય માટે જાગ્રત રહેજે.

પરના ગુણદોષમાં, તારા ચિત્તને જતું રોક.

પરદુ:ખપરિહાર

તારા સુખની ખાતર તું કોઈને દુઃખ આપતો નથી ને? તારે સમજવું જોઈએ કે તને જેમ દુઃખ પ્રિય નથી તેમ કોઈ જીવને દુઃખ પ્રિય નથી, તો તારાથી બીજા જીવને દુઃખ કેમ આપી શકાય?

તો પછી તને પ્રશ્ન ઉઠશે કે બીજાને દુઃખ આપ્યા વગર સુખી જીવન જીવી શકાય ખરુ? હા! કોઈને ય દુઃખ આપ્યા વગર પરમ સુખી જીવન જીવવાનો માર્ગ પરમ કૃપાળુ પરમાત્માએ બતાવેલો છે

હવે અમારો તને પ્રશ્ન છે કે તારે એવું જીવન જીવવું છે ખરું?

કરુણા

તારા હાથે કોઈ જીવને પીડા થઈ, દુઃખ થયુ કે મૃત્યુ થયુ એ જોઈને તારા દિલમાં શું વિચાર આવે છે?

'અહો, મને પાપ લાગ્યું ભવાંતરમા મારે એ પાપનું ફળ ભોગવવું પડશે માટે લાવ પ્રાયશ્ચિત કરી લઉં.' જો સાધુજીવનની ભૂમિકાએ તને આવો વિચાર આવે, તેની આગળ કોઈજ બીજો વિચાર ન આવે તો ઘણુ જ શોચનીય ગણાય

તારા હાથે અજાણતાં જીવને પીડા થઈ, દુઃખ થયું કે મોત થયુ, એ જોઈને તારા દિલમા અરેરાટી. ધ્રુજારી આવી જવી જોઈએ

'અહો, મારા પ્રમાદથી આ જીવને દુઃખ થયું, પીડા થઈ.' એ જીવના દુઃખે દુઃખી થઈ જવાની, એ જીવની પીડાએ પિડીત થઈ જવાની ભૂમિકા પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ તને દુઃખ તારા પાપના કારણે આવનારા દુઃખના ભયથી નહિ, પરતુ સામા જીવની પીડાના કારણે લાગવું જોઈએ

અવિનીત પ્રત્યે

અવિનીતના અવિનય [illegible] તેને તો લાભ જ છે. [illegible]
[illegible] ના [illegible] કઇ તેઓ વિનીત નથી થવાના [illegible]
[illegible] પાલન [illegible] જ આર છે કે તેના આવપણના [illegible]
[illegible] અને જીવ [illegible] માર્ગમાં આવી જાય [illegible]
[illegible] ના [illegible] જીવ [illegible] જ [illegible]
[illegible] પ્રાપ્ત [illegible] સ્વાભાવિક [illegible] અવિનીતના [illegible]
[illegible] જીવ પ્રત્યે [illegible] કંઇ [illegible] ના [illegible] છે
તેમનાં [illegible] નિમિત્ત બને
[illegible] તેમના પ્રત્યે ઉદાસીનતા [illegible] વિનાયા [illegible]
ના. પ્રથમ સુખ [illegible] પ્રથમ સુખ [illegible] જ [illegible]
[illegible] વિના [illegible] છે પ્રથમ સુખ [illegible] નહીં.

જગત પ્રત્યે દૃષ્ટિ

[illegible] અવિનય [illegible] તથા [illegible]
જીવ શું થાના વિચાર [illegible] છે?
[illegible] મનુષ્યના [illegible] અવસાન [illegible] દૃષ્ટિ
[illegible] છે? [illegible] દૃષ્ટિ [illegible] છે
[illegible] નથી [illegible] પ્રતિ [illegible] દૃષ્ટિ
[illegible]
"[illegible]" [illegible] છે
[illegible] વિચાર [illegible] ના [illegible]
[illegible] પ્રમાણ [illegible] છે [illegible]
[illegible] છે [illegible] ના [illegible] -
[illegible] છે [illegible] ના [illegible] ના.

[illegible]

એક દિવસ એવો હતો કે એ તને ચાહતા હતા અને એના પ્રત્યે આગ્રહભાવવાળા હતા. આજે એ તારા પ્રત્યે આગ્રહભાવવાળા બન્યા છે અને એને ચાહી રહ્યા છે! હવે તું એમના સ્નેહને મેળવવા માટે શાને ખેદ કરે છે? ક્ષણમાં રાગી ને ક્ષણમાં વિરાગી બનતા એવા એમની પાછળ શા માટે કલેશ અનુભવે છે? જગતની આવી જ રીત—રસમો છે! તું બીજાના રાગદ્વેષનો વિચાર કર્યા વિના તારા રાગદ્વેષને ઘટાડવાનો પુરુષાર્થ કર.

ક્યાં તારે એમની જોડે લાખો વર્ષ પસાર કરવાના છે? ૫-૨૫ વર્ષ પણ નહિ! પછી શા માટે વિહ્વળ બને છે? જેમ જેમ તારા રાગદ્વેષને ઓછા કરતો જઈશ તેમ તેમ બધું શુભ વાતાવરણ જામતું જશે. પરંતુ વિશુદ્ધિ તરફ ધસતા આત્માને એની પણ પડી નહીં હોય.

પરમ સુખ

પ્રત્યેક મનુષ્યના વિચારોની પાછળ પણ તેના કર્મોની પ્રેરણા હોય છે. એના વિચારો તમારા વિચારોને પ્રતિકૂળ હોય તેમાં તે દોષિત નથી, પરંતુ એનાં કર્મો દોષિત છે.

આ દષ્ટિને ઘડી કાઢયા સિવાય ચિત્તની શાંતિ નહી મળે એટલા માટે શ્રી વિનયવિજયજી મહારાજ કહે છે

पश्यसि किं न मनः परिणामम् ।
निजनिजगत्यनुसारं रे............

બસ! એ જોતો થઈ જા. પ્રશમનુ સુખ અનુભવવા મળશે. બાકી એ સિવાય વિદ્વતા કે તપશ્ચર્યા પણ તને પ્રશમસુખ નહિ આપી શકે.

તું તારૂ લક્ષ ફેરવી નાંખ. તું વિદ્વતા કે બીજી બાહ્ય ઉપાસનાઓ માંથી સુખ મેળવવાની ઝંખના ત્યજી દે હવે તું ભાવનાજ્ઞાન તરફ વળ, ત્યાં પ્રશમ સુખની પાતાલ સેર રહેલી છે.

ઉપદેશ

તેને જીવનને સુધારવું નથી. જેવું તે જીવે છે તેવું જ જીવન તેને વહાલું છે, પછી તું શા માટે ખેદ કરે છે?

ભલે તને એનું જીવન પસંદ નથી. પણ તેથી તું એના જીવનને નહિ સુધારી શકે. એમ સુધારવા જતાં તો એ તારા પર પણ દ્વેષી બની જશે જે તારી પાસે ઉપદેશ સાંભળવા માગે છે, અને તારા જ સહારે જેમને જીવન—પરિવર્તન કરવાની ભાવના છે. તેમને જ તુ ઉપદેશ આપ. બાકીનાઓને તારો ઉપદેશ પ્રકોપ માટે બનશે

તારો જેમની સાથે સંબંધ છે, તારા પર જેમની જવાબદારી છે એમને પણ ઉપદેશ મર્યાદીત જ આપ. ખરેખર! પોતાની જાતને મૂર્ખ માનનાર જ . અંતઃકરણથી જાણનાર જ ગુરુજનોનો ઉપદેશ પ્રેમથી અને ઉત્કંઠાથી સાંભળી શકે છે આજે પોતાની જાતને મૂર્ખ માનનાર કેટલા? ને પોતાને સર્વજ્ઞ માનનારા કેટલા?

ચિંતકોમાં સંઘર્ષ

શાસ્ત્ર અને શ્લોક તો એના એજ હોય છે. પરંતુ ભિન્ન ભિન્ન ક્ષયોપશમવાળા ચિંતકો એનો અર્થ જ્યારે ભિન્ન કરે છે, ત્યારે સામાન્ય જનતા ભ્રમણામાં પડી જાય છે! છતાંય મનુષ્ય પોતાના શ્રદ્ધેય પુરુષ પર વિશ્વાસ મુકી દઈ નિશ્ચિત બની શકે છે

પરંતુ એક ચિંતક બીજા ચિંતકના અભિપ્રાયને સહન નથી કરતો ત્યારે સંઘ—સમાજમાં એક મોટો કોલાહલ મચી જાય છે! બીજાનો અભિપ્રાય (શાસ્ત્ર અર્થ) યોગ્ય છે કે અયોગ્ય એનો વિચાર ખૂબ મધ્યસ્થતાપૂર્વક કરવો જોઈએ અને તે પણ સંઘશાંતિનો ભંગ ન થાય તે રીતે તો જ ધર્મ માર્ગે શાંતિ રહે અને મધ્યસ્થ દષ્ટિવાળા જીવો ધર્મ માર્ગે આકર્ષાય.

આત્મચિંતન

ભાવના

'હું આત્મા છું. હું શરીર નથી. હું શરીરથી જુદો છું. શરીરના ધર્મ જુદા છે, મારા ધર્મ જુદા છે...'

આ ભાવનાથી તારે ભાવિત થવાની જરૂર છે. જ્યાં સુધી તું આ ભાવનાથી ભાવિત નહિ બને ત્યાં સુધી તારો બહિર્ભાવ નહિ અટકે. અંતરભાવ નહિ પ્રગટે.

જ્યારે બહિરાત્મભાવનું નામ જ સંસાર છે ને! એ સંસારમાંથી મુક્ત કરનાર છે અંતરાત્મભાવ. જ્યાં અંતરાત્મભાવ આવવા માંડ્યો ત્યાં વાસનાઓ ઓસરવા માંડશે.

માટે ઉપરોક્ત ભાવનાથી ખૂબ ખૂબ ભાવિત થવા પ્રયત્નશીલ બનજે.

આત્મસ્મૃતિ

આત્માની સન્મુખ થયા વિના ધર્મસાધનાનો આનંદ નહિ અનુભવાય કારણ કે ધર્મસાધના આત્મસન્મુખ થવા માટે છે.

અરે, આત્માના લક્ષપૂર્વક થતી ક્રિયા જ ધર્મક્રિયા કહેવાય! જો આત્માનું લક્ષ કેળવ્યા વિના જ જીવનનો અંત આવી જશે, તો પર લોકમાં શું થશે?

માટે પ્રત્યેક ક્રિયાના પ્રારંભે હું આત્મા છું .... મારે મારા આત્માને વિશુદ્ધ કરવો છે.. ....આ વિચાર હોવો જોઈએ

આત્માની સ્મૃતિ

આત્માની સ્મૃતિ વિના આત્માની વિશુદ્ધિ કેવી રીતે કરશો? શરીરની સતત સ્મૃતિના કારણે શરીરની વિશુદ્ધિ વારંવાર કરો છો. "હું આત્મા છું" આ સ્મૃતિ સદૈવ રહેવી જોઈએ. પછી એની વિશુદ્ધિ કરવાનો વિચાર આવશે. ઇચ્છા જાગશે. તીવ્ર ભાવના જાગશે.

આત્મવિશુદ્ધિની તીવ્ર ભાવના તમને પરમાત્માનું સ્મરણ કરાવશે. કારણ કે પરમાત્મા સિવાય તમે આત્મવિશુદ્ધિ કરી શકો જ નહિ. અને જે રીતે આત્મવિશુદ્ધિ માટે તમે પરમાત્માનું સ્મરણ દર્શન અને અર્ચન કરો, તમો નમસ્કાર તન-મન તલ્લીન બની જાય. પછી ચિત્તની પ્રસન્નતાની ફરિયાદ નહિ રહે.

મૂકશો નહિ આ જીવન આત્મવિશુદ્ધિ માટે છે. માનવજીવન સિવાય સર્વ આત્મવિશુદ્ધિનો પ્રયાસ થઇ શકતા નથી. આ મહાન કર્મબંધન ભાગવવા [illegible] બની જુઓ.

આત્મપ્રીતિ

આત્માની વિસ્મૃતિ થઈ જાય તેવું કોઈ નહિ, તેવું આચરણ નહિ કરવું. પ્રમાદથી એવું ભૂલી જવાય કે વિસ્મરણ થઈ જાય, તો [illegible] જ આત્મભાવમાં પાછા આવી જાઓ.

પરમાત્માનું આલંબન પણ આત્માની સ્મૃતિ માટે કરો. પરમાત્માની મૂર્તિ અરિસો છે જેમાં આપણું સ્વરૂપ દેખાય છે... પરમાત્મા પર પ્રીતિ કરવી એનો અર્થ એ છે કે આત્મા જ આત્મા પર પ્રીતિ કરવી. જે લોક પરમાત્મા પર, પરમાત્માની મૂર્તિ પર પ્રીતિ નથી કરતા તેઓ પોતાના આત્મા પર પણ પ્રીતિ નથી કરતા.

આ જીવનમાં આત્મા પર પ્રીતિ થઈ જાય, એ પ્રીતિ થઈ જાય, બસ, પછી ચિંતા કરવાનું પ્રયોજન નથી. એવો પ્રસન્ન પુરુષાર્થ કરો.

આત્મસંવેદન

આંતર-આનંદ

આંતરદૃષ્ટિ તો ઉઘડશે જો બાહ્યદૃષ્ટિ બંધ થશે. બાહ્યદૃષ્ટિ બંધ કરવી એટલે જગતનું બાહ્ય જોવાનું અને સાંભળવાનું બંધ કરવું. જગતના પદાર્થોને જોવામાં અને સાંભળવામાં જ્યાં સુધી રસ છે ત્યાં સુધી આંતર-દૃષ્ટિ નહિ ખુલે.

જેમ જેમ તું જગતનો પરિચય (જડ પદાર્થોના સંયોગ) ઓછો કરીશ તેમ તેમ અંતઃકરણ તરફ જવાનો માર્ગ મળશે

જગતના પરિચયમાં તું જે સુખનો અનુભવ કરે છે, તેના કરતાં અનેક ગુણો અધિક મધુર અનુભવ તને અંતઃકરણમાંથી મળશે. સ્થિર બન! સ્થિરતા તને સુખના ખજાના બતાવશે!

જગતના સંબંધ

ભૌતિક જગતના આનંદ કરતાં આંતર જગતના આનંદની અનુ- અપૂર્વ છે. ચિરસ્થાયી છે. અભયપ્રદા છે.

તું એકાદવાર તો એ આંતર જગતના આનંદનો અનુભવ કર.. રાઈશ ના. તને આનંદ જરૂર મળશે... આનંદના સાગરમાં મનમાની ડૂગાહ કરવાની મળશે

એ માટે તું જગતના સંબંધોથી પર થઈ જા. શરીર ઉપરના ગુમડાને ો નાખતાં સહેજ બળતરા તો ઉઠવાની જ, પરંતુ એ કાપે જ છૂટકો! ાતના સંબંધોને કાપી નાખતા સહેજ... કે વધુ બળતરા થવાની, ડુ પછી અપૂર્વ આનંદ!

ધ્યાન ૬

[illegible]

[illegible] આનંદની અનુભૂતિ [illegible]

ધ્યાન નિરીક્ષણ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

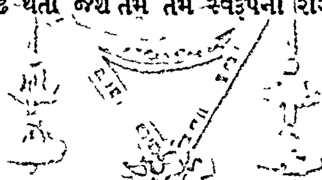
સ્વરૂપનો રાગ

જેના પર તને રાગ છે. એનો વિયોગ થાય અથવા તો એ તારા પર નારાજ થાય ત્યારે તું દુ:ખી ન થઈશ. તું અશાન્ત ન થઈશ.

તું તારા સ્વરૂપે સહુથી ભિન્ન છે. સ્વજનોથી તું જુદો છે. પરિજનોથી ભિન્ન છે. વૈભવથી અન્ય છે અરે! તારા શરીરથી તું જુદો છે! તો પછી શા માટે એ બધાની ખાતર ખેદ કરે છે. જે તું નથી, જે તારા નથી, એ કદીય તારાં થવાના નથી. એમ તું ચોક્કસ સમજી લે.

તારા સ્વરૂપનો તું રાગી બન. આત્મસ્વરૂપનો રાગી બન. આત્માની સ્વભાવ દશાનો રાગી જીવ આત્માની વિભાવદશામાં હર્ષ—શોક ન કરે

વિભાવ દશાના તો જ્ઞાતા—દ્રષ્ટા બનવામાં જ મઝા છે. શાન્તિ છે. તારા સ્વરૂપના રાગી બનવા માટે પરમાત્મરાગે જાગ્રત કર. જેમ જેમ પરમાત્મપ્રીતિ દૃઢ થતી જશે તેમ તેમ સ્વરૂપનો રાગ પણ વધતો જશે.

સ્વભાવ દશા

તારે સ્વભાવ દશાનું લક્ષ ન ચૂકવું જોઈએ. અને તારી સામે જે પ્રસંગો બને તેને તારે સ્વભાવ દશાથી નિહાળવા. તો અનેક માનસિક વિષમતાઓથી બચી શકીશ.

વિભાવદશાનાં આકર્ષણો જરૂર પ્રબળ છે. સ્વભાવ દશામાંથી વિચલિત કરી દેનારાં હોય છે, પરંતુ સ્વભાવ તરફ હૃદયની ઝુકાવટ થયા પછી વિભાવમાં એ ચોંટી જવાનું નહિ બને. સ્વમાં જ લીન બનવાની કળા હસ્તગત કરી લેવા જેવી છે.

કેવા બનવું છે ?

શિલ્પી પથ્થર પર ટાંકણું મારવા તૈયાર થાય છે ત્યારે તેના ચિત્તમાં એક કલ્પના—આકૃતિ સ્પષ્ટ હોય છે. અને એ કલ્પના આકૃતિને ઉપસાવવા—પ્રગટાવવા માટે ટાંકણાથી પથ્થરને કાપે છે.

આપણે આપણા આત્માનું કેવું ઘડતર કરવું છે? આપણી કલ્પનામાં આત્માનું કયું સ્વરૂપ આવે છે? તે મુજબ તપ, ત્યાગ, ધ્યાન, જ્ઞાન વગેરેના ટાંકણાં મારવાનાં !

આત્માની કલ્પના—આકૃતિના ભાન વિના જેમ તેમ ટાંકણાં મારવાં જઈએ તો એક [illegible] આકૃતિ [illegible]

કેવા બનવું છે ? એ સ્પષ્ટ કરો !

ગુપ્તદાન

તું જે ઉપકાર કરે [illegible] તારી પાસે [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

3

અહં-મમ

'अहं' અને 'मम' એ મોહરાજાનો મંત્રાક્ષર છે. આપણો જીવ એ મંત્રના જાપ કરતો રહે છે. તેથી અજ્ઞાનનો અંધકાર આત્મામાં ગાઢ બનતો જાય છે... એ મંત્રે તો સારા જગતને આંધળુ બનાવી દીધું છે.

તમે જો તમારા હિતને જોઈ શકતા નથી, તો સમજવું જોઈએ કે અહમ્—મમનો જાપ ચાલુ છે. તેનાથી દિવ્ય દષ્ટિ બીડાઈ ગઈ છે. જો તમારે દિવ્ય દષ્ટિને ખોલવી છે તો અહમ્—મમના મંત્રાક્ષરને ભૂલી જવો પડશે. અને એના સ્થાને નાહં—ન મમનો મંત્રાક્ષર જપવો પડશે.

"હું નથી, મારું નથી" આ વિચારને આત્મામાં દઢ કરી દેવો પડશે અહંત્વ અને મમત્વને હટાવે જ છૂટકો છે. જો તમારે તમારા કલ્યાણ માર્ગને જોવો છે. અને એ માર્ગે ચાલવું છે તો.

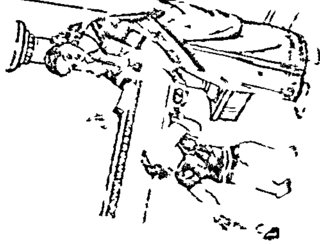
પરહિતની પ્રવૃત્તિ

પરનું હિત ત્યાં સુધી કરવાનું છે કે જ્યાં સુધી તારું આત્મહિત ન ઘવાય. પરનું હિત કરવા જતાં બાહ્ય નુકશાનીની પરવા ન કરીશ. પરંતુ તારા આત્માનું નુકસાન ન થાય તેની ખુબ પરવા રાખજે.

ક્યારેક પરનું હિત કરવા જતાં અભિમાન વધે છે. ક્યારેક માનાકાંક્ષા તીવ્ર બને છે, ક્યારેક દષ્ટિદોષ તો ક્યારેક દોષદષ્ટિ જાગી જાય છે. ક્યારેક શીલ અને સદાચાર ભયમાં મૂકાઈ જાય છે. આ બધાં નુકશાનો ન ચલાવી લેવાય. એ માટે સદૈવ જાગૃતિ રહેવી જોઈએ. આવા નુકશાનનો અણસારો થતાં જ એ પરહિતની પ્રવૃત્તિ બંધ કરી દેવી જોઈએ.

પરનું હિત કરવા માટે પરના સંયોગમાં આવવું પડે છે. એ સંયોગની મર્યાદાઓનું લક્ષ ન ચૂકવું જોઈએ. જો એ લક્ષ ચૂકાયું તો સ્વપરનું હિત નહિ પરંતુ અહિત જ થઈ જવાનું.

બાળની માવજત

મન-બાળ

મન એ તો આપણું લાડકું બાળક છે. એ મન—બાળને આપણે સુઘડ રાખવું જોઈએ. એનું સૌન્દર્ય જાળવવા આપણે જાગ્રત રહેવું જોઈએ. એ ગંદવાડ ન ચૂંથે, એ જ્યાં ત્યાં આળોટીને એનું સુંદર શરીર મેલું ન કરે એનો ખ્યાલ રાખવો જોઈએ, છતાંય એ તો બાળક કહેવાય!

એ મેલું થવાનું જ! એનાં કપડાં બગડવાનાં જ. એથી આપણે અકળાઈ જવું ન જોઈએ. પણ વારંવાર એને સ્વચ્છ કરવું જોઈએ. એ ગંદવાડમાં રમવા ન ચાલ્યું જાય, એવી જગાએ એને રાખવું જોઈએ.

એને રમવાં માટે રમકડાં પણ આપવા પડે! પણ એને એવાં રમકડાં આપવાં કે એ રમકડાં એનામાં સારા સંસ્કાર પાડે.

વળી, એ બાળકને સારા માણસોના હાથમાં રમાડવા આપવું જોઈએ.

વ્યસની પ્રમાદી અને અણઘડ માણસોને આપણું મન—બાળક ન સોંપવું!

માટે તો સત્સમાગમ કરવાનો છે!

વિચાર-ખોરાક

નાના બાળકને નવે સારું-પૌષ્ટિક ખાવાનું નહિ આપો ના તે નરમું શરીર બગાડનારું ખાવાનું એ નરમું ન ખાઈ અને તે માટ ખાના ઘરમાં અના માટ સારું ખાવાનું રાખી જ મૂક છ

આપણું મન નાના બાળક જેવું છે અને આપણ સદ્‌વિચારોનો પૌષ્ટિક ખોરાક નહિ આપીએ ના તે ખરાબ વિચારો કરવાનું જ મન —બાળક માટે આપણ સદ્‌વિચારોના ઢગલા રાખી જ મૂકવા પડશે અને ખાવાની ઈચ્છા થાય ત્યારે એ ઢગલા ખાવાને આપવા!!

નવે કયારા અને કંઈ જ ખાવા ન આપીએ ના? મનમાં સારું કે નરસો કાંઈ જ વિચાર ન કરીએ તો સારું ને?

અરે, નાના બાળકને ન ભૂખ્યું રખાય? ના! બાળક ભૂખ્યું રહી શકે? બગડનાર ભૂખ્યું રાખવાથી તો અની ખાવાની ઈચ્છા નીકળી જવાની અને તો મગજનું જ બગડી જાય! એના પર ગુસ્સે થ છે! આપણા મનને બિલકુલ ભૂખ્યું રાખી શકાય એમ નથી! નિર્વિકલ્પ સમાધિ આપણા માટે નથી! આપણ તો મન-બાળકને પણ આટલા સદ્‌ભાવ સદ્‌વિચારના ખોરાક આપવા જ પડશે!

આત્મચેતન

મનનું ધન

જે મકાનમાં બહુ જ ધન હોય તે મકાનની તમે કેટલી તકેદારી રાખો? કેવી ચોકી મૂકો?

મનના મકાનમાં ધનના ઢેર પડેલા છે, એ તમે જાણો છો? એક એક સદ્‌વિચાર એક એક રત્ન છે. આપણે મનના મકાનની કેટલી તકેદારી રાખીએ છીએ? કોઈ ચોકી મૂકી છે?

આપણે ખરેખર ભ્રમણામાં અટવાયા છીએ, તનના મકાનની જ આપણે તકેદારી અને ચોકી રાખીએ છીએ! કે જે તનમાં હાડકાં, માંસ અને લોહી સિવાય કંઈ નથી... જે ધૂળ સમાન છે...જે આપણને વાસ્તવિક સુખ, શાન્તિ આપવા સમર્થ નથી.

મનના મકાનની રક્ષા કરો.

મનનું ધન કોઈ ચોરી ન જાય, સદ્‌વિચાર ચોરાઈ ન જાય તેની ખરેખરી તકેદારી રાખો, ચોકીદાર બરોબર ગોઠવી દો. સાત્ત્વિક ભાવોને પોષનારા ગ્રંથો, આંતરદૃષ્ટિને ઉઘાડી આપનારા સાધુ પુરુષો, કૃપાસાગર તારક પરમાત્મા...આ બધા ચોકીદારો છે. મનના દ્વારે આમને સ્થાન આપો, તમારું મનનું ધન સુરક્ષિત રહેશે, અને એ ધન દ્વારા જ તમે અક્ષય અને અનંત સુખ મેળવશો!

મન સ્થિરતા

[illegible]

[illegible]

[illegible]

મનનું પ્રદૂષણ

[illegible]

વ્યક્તિત્વનું ઘડતર

તમારા ઘરમાં કેવા માણસોની અવરજવર થાય છે એના પર તમારી સજ્જનતા કે દુર્જનતાનું માપ નિકળે ને? હિંસક, જૂઠા, ચોર, દુરાચારી માણસોનો તમારા ઘરમાં આવરો—જાવરો હશે તો તમે દુર્જન બન્યા સમજો!

એમ આપણા મનમાં કેવા વિચારોની અવરજવર થાય છે તેના પર આપણા વ્યકિતત્વના ઘડતરનો આધાર છે. આપણા મનોમંદિરમાં કેવા પુરુષોનો ડાયરો જામે છે એનું આપણે નિરીક્ષણ કરવું જોઈએ.

એ નિરીક્ષણ કરતાં દેખાશે કે આપણા મનોમંદિરમાં એવા વિચારોના અડ્ડા જામેલા છે કે જે હિંસક છે! જે જૂઠા છે! જે ચોર છે! જે દુરાચારી છે.

આવા વિચારોને આપણે સત્વરે હાંકી કાઢવા જોઈએ. એ માટેનો ઉપાય પણ બહુ સરળ છે હો! આપણે સત્પુરુષોને—સદ્‌વિચારોને મનોમંદિરમાં પધારવાનું સપ્રેમ આમંત્રણ આપવાનું! એમની અવર—જવર ધીમે ધીમે શરૂ કરવાની. બસ! સદ્‌વિચારોની અવરજવર શરૂ થઈ, કે આપણું વ્યકિતત્વ ઊંચું ઘડાયું સમજો!

સારા બનવા સદવિચારો કરવા જ પડશે.

આપણે ખરાબ બન્યા છીએ ખરાબ વિચારોથી.

૭૨-મૈત્રી

તમારું કપડું મેલું થયું જાણીને તમને શું વિચાર આવ છે? કપડાને ઉજળું બનાવવાનો ને?

દોષોના મેલથી મલિન થયેલા જીવન જોઈને તમને શું વિચાર આવ છે? અને દોષ-મેલ દૂર કરીને ઉજ્જ્વળ બનાવવાનો? કદી કથન થીઓ! દોષયુક્ત મનુષ્યને—જીવન જોઈને આવા પ્રશ્ન તિરસ્કાર જાગે છે વિચાર આવ છે

બીજા જીવાના દોષ-મેલન દૂર કરીને અને ઉજ્જ્વળ બનાવવાનો વિચાર ત્યાર આપણે કરી શકીએ કે જ્યારે એ જીવાન આપણા આપણા મિત્રો માનીએ!

બીજાનું કપડું મેલું જોઈન ઉજળું કરવાના આપણને વિચાર નહિ આવ, એમ જ્યાં સુધી જગતના જીવાન આપણે બીજા માનીએ ત્યાં સુધી અમના દોષો દૂર કરવાના વિચાર નહિ આવ

બીજાના દોષો જોઈને તિરસ્કાર કરવો ન જોઈએ પ્રશ્નનું મૂળ છે

બીજાના દોષો જાણીને એને દૂર કરવાના વિચાર કરવા ન જોઈએ પ્રશ્નની મૈત્રી છે

[illegible]

માતૃહૃદય

માતાને બે બાળકો છે.

એક છે તંદુરસ્ત, બીજો છે નાદુરસ્ત.

માતૃહૃદય નાદુરસ્ત—બિમાર પુત્ર પ્રત્યે અધિક કરુણ બનવાનું, અધિક સંભાળ રાખનારું બનવાનું. એના પ્રત્યે તિરસ્કારવાળું કે ધિક્કાર-વાળું નહિ.

એમ સાધુહૃદય એટલે માતૃહૃદય છે.

જગતના દોષિત આત્માઓ પ્રત્યે એમનું હૃદય કરુણાભીનું હોય. દોષિત આત્માઓ અંગે તેઓ સદૈવ ચિંતાતુર રહે છે. દોષિત પ્રત્યે તેમના હૈયામાં ધિક્કાર કે તિરસ્કાર ન હોય.

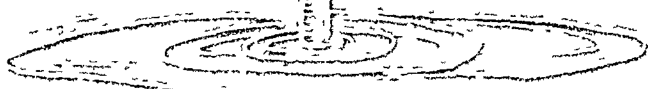
રોગી માણસોની ત્રણ કક્ષા પાડી શકાય.

(૧) પોતાના રોગની ભયંકરતા સમજીને તેને દૂર કરવા તૈયાર થનાર.

(૨) રોગની ભયંકરતા સાંભળતાં હતાશ થઈ જનાર.

(૩) રોગની ભયંકરતા બતાવનાર પ્રત્યે તિરસ્કાર બતાવનાર.

દોષિત આત્માઓ પણ આ ત્રણ કક્ષાના કહી શકાય. આપણે એની કક્ષાનો વિચાર કરીને પછી એ દૂર કરવાનો ઉપાય શોધવો જોઈએ. પણ એ માટે માતૃહૃદય જોઈએ.

બેડોળ

ઉજ્જવળ ચારિત્રની નીંવ શું ? જે છે તે દેખાય નહિ એવા બનનારને પોતાનું કંઈ પણ ન દેખાય. અને દેખાય તેમ બનાય ? જ્યાં સુધી આપણું ચિત્ત સંયમ છે ત્યાં સુધી આપણે આપણી બનન પણ થઈ શકતા નથી અને કરાવ બાકી દેખાડીએ હોય તો બનાવ છે.

શીલ પ્રધાન ચિત્તથી આપણી બાળનું જન્મ છે તે જ સુંદર દર્શન થઈ શકે છે અને એ દર્શન કર્યા પછી બનન માટે સારામાં સુંદર બનાવવાના કાર્ય બનતા નથી.

પાણી જેમ બાહ્ય અને આંતરિક વિષયથી સંયમ થાય છે. ઉજ્જવળ છે તેમ આપણું ચિત્ત પણ બાહ્ય અને આંતરિક વિષયોથી સંયમ બને છે બાહ્ય કે જગતના વિષયો અને આંતરિક છે વાસનાઓના ઉભા.

ચિત્તને શીલ–પ્રધાન બનાવવા માટે આ બેન પ્રકારના વિક્ષેપ દૂર કરવાના ઉપાયો શોધી કાઢવા જોઈએ એ ઉપાયો ચિત્તશોધન કહેવાય છે

આત્મસંશોધન

આપનાર અને ટાળનાર

જ્યારે તમારું મકાન દુશ્મનોથી, ડાકુઓથી ઘેરાઈ ગયું હોય ત્યારે તમને કોઈ યાદ આવે છે? તમે કોને યાદ કરો છો? મિલીટરીને (સિપાઈઓ)ને? અર્થાત દુ:ખ અને આપત્તિના કાળે દુ:ખ આપનારનો વિચાર કરો છો કે દુ:ખ ટાળનારનો?

આપણે દુ:ખી છીએ એનું આ એક અસાધારણ કારણ છે–દુ:ખ અને આપત્તિના ટાણે આપણે દુ:ખ આપનારને જ વારંવાર યાદ કરીએ છીએ અને મનને અશાંત બનાવીએ છીએ.

જો આપણે દુ:ખ અને આપત્તિના કાળે દુ:ખ ટાળનારનો વિચાર કરીશું તો આપણું ચિત્ત અશાંત નહિ બને.

ચંદનબાળાને મૂળામાતાએ માથું મૂંડીને, બેડી પહેરાવીને અંધારી ઓરડીમાં પૂરી હતી ત્યારે ચંદનબાળા કોને યાદ કરતી હતી? મૂળાને કે મહાવીરને? જો મૂળાને યાદ કરતી હોત તો સંભવ છે કે એનું નામ મહાસતીઓના લીસ્ટમાં ન નોંધાયું હોત! એ તો એક શ્વાસોચ્છવાસમાં સો વાર મહાવીરને યાદ કરતી હતી! કારણ કે મહાવીર દુ:ખને ટાળનારા હતા.

કૃતજ્ઞતા

તમે બહુ દુઃખી છો મારા માટે અન્ન નથી પહેરવા માટે વસ્ત્ર નથી રહેવા માટે ઘર નથી હું પણ રોગોથી ઘેરાયું છું

[illegible] પુરુષ તમા [illegible] તમને મારા માટે પુષ્પ અન્ન આપ [illegible] માટે [illegible] આપે [illegible] દવા કરાવી તમને મારા [illegible] આપ [illegible]

તમે એ ભગવાન માટે [illegible] વિચારવાના?

[illegible] ઉપકાર કર્યો? [illegible]

મારા [illegible] તમારામાં [illegible]

[illegible] તમને [illegible] વિકાસ [illegible] [illegible] દુઃખી છો.

[illegible] તમે [illegible]

[illegible] ન [illegible] [illegible]

[illegible]

હૃદયમાં પડેલો નાનકડો પણ ડાઘ (કાણું) મશીનની સહાયથી ડૉક્ટર તમને મોટો કરીને બતાવે છે, તો ડૉક્ટર તમને કેવો લાગે છે? ઉપકારી ને?

તેમ આપણા નાનકડા પણ દોષને કોઈ મોટું સ્વરૂપ આપીને બતાવે તો આપણે તેને ટીકાખોર કહીને વખોડી કાઢવો ન જોઈએ. પરંતુ એક નિદાનકુશળ ડૉક્ટરની જેમ તેને ઉપકારી માનવો જોઈએ

બીજા આપણા દોષો બતાવે છે, તે તો આપણી ઉચ્ચ કક્ષાની સેવા કરે છે. આપણને આપણી જાત માટે સાવચેત ને સાવચેત રાખે છે. જેમ આપણો ડૉક્ટર આપણા પૂછયા વિના પણ આપણા રોગો બતાવી "મફત સેવા" આપતો હોય અને આપણને તે જેટલો વહાલો લાગે, તેટલો જ પેલો "દોષદર્શક" વહાલો લાગે!

અને આ દૃષ્ટિનું ઘડતર થયું એટલે તો પછી આપણે ભવસાગર તર્યા સમજો! બીજામાં સો ગુણો હશે પણ આપણા દોષ બતાવવાનો એક દોષ એનામાં હશે તો આપણે તેને નિર્ગુણી જ માનવા ટેવાયેલા છીએ. અને આ દૃષ્ટિ જ આપણને ભવસાગર તરવા દેતી નથી.

દૈવી સહાય

તમે અંધારે તો કોઈ અજાણ્યા રસ્તા પરથી પસાર થાઓ છો મને ખબર નથી કે વચ્ચે કૂવો છે તમે અચાનક કૂવામાં ખસી પડ્યા આગળ અંદરમાં પાણીના ... ખાસ ... બની ગયા ત્યાં કોઈ ... તમને ખબર પડી, તમને બહાર કાઢ્યા અને પોતાના ... તમારા ... લાભ ન કર્યો, લાભ કર્યા વિના ઊનાવજો ઊનાવજો ... ગયા

છતાં એના પ્રત્યે તમારા દિલમાં કેટલો બધો પ્રેમ જાગવાનો? તમે એને "દૈવી સહાય" માનવાના! એના ઉપકાર ન ભૂલાતા રહેવાના

જે ગુરુએ તમને ભવકૂપમાંથી બહાર ખેંચી કાઢવા પ્રેમ અને કરુણા આપી, તે ગુરુ પાછળથી કદાચ તમારી સંભાળ ન કરે કદાચ એમનું ચિત્ત પ્રભાવ ... હોય, તમે પાછળ ગઈ જાઓ તો એ ... પ્રેમ ... થાના ખરા? એમના ઉપકારને "દૈવી સહાય" માનવાના? એમના ઉપકાર ભૂલતા રહેવાના!

આપના કૃપાપાત્રો ગુરુએ જ આપેલ ... છે તે જ તમના અસાન ઉપકાર છે એવી સ્મૃતિ અનેક રાખીશું તો જ આપણ હૃદય કહેવાશું

આત્મસ્થ ચિંતન

ગુણાનુરાગી

પગ ઉપર ગુમડાં દેખાતાં હોય, હાથ પર ચાઠાં દેખાતાં હોય. પરંતુ મુખનું સૌન્દર્ય અદ્ભૂત હોય, તો તમે શું જોવાના? ગુમડાં અને ચાઠાં જોઈને ધૃણા કરવાના કે સુંદર મુખ જોઈને આકર્ષાઈ જવાના?

એમ કોઈ આત્મામા ક્રોધ ..માન.. માયા.. લોભ વગેરે દોષો દેખાતા હોય... પરંતુ સેવા, પરોપકાર... વગેરે કોઈ ગુણ અદ્ભુત હોય તો તમે શું જોવાના? આ અદ્ભૂત ગુણ જોઈને આકર્ષાઈ જવાના ખરા? કે દોષના ગુમડાં જોઈને ધૃણા કરવાના?

દેહનો એકાદ ગુણ ...રૂપ, ઘાટ, બાંધો...જોઈને પણ રાગ થાય છે તેમ આત્માનો એકાદ ગુણ ક્ષમા, નમ્રતા, સેવા પરોકાર જોઈને આપણને અનુરાગ થવો જોઈએ તો આપણે ગુણાનુગગી કહેવાઈએ અને વ્યકિતનો એકાદ ગુણ પણ આપણને આકર્ષનારો બનશે, પછી એના દોષો જોઈ તિરસ્કાર કે ધૃણા નહિ જાગે પરતુ એના દોષોને દૂર કરવાની કરુણા જાગશે. ગુણાનુરાગ અને કરુણા પ્રગટયા પછી એના દોષો બીજાને કહેવાની અધમતા રહે જ કયાથી?

બીજ વાવીએ

એમ બનેલ જુનાનો પાક ... ના ... ?

જુનાના ... વાવ્યા વિના ...

... વાવ્યા વિના ...

સંઘ-શરીર

તમારા પગ પર ગુમડું થયું હોય.

ત્યારે તમે શું વિચાર કરો?

"મારે શું? મારા પગને ગુમડું થયું છે... પગ સંભાળશે!"

આવા વિચાર કરો છો? ના! પગ એ શરીરનો જ એક ભાગ છે માટે પગ દુ:ખી તો તમે દુ:ખી.

હવે એક વાત વિચારો.

તમારા સંઘમાં કોઈ આત્મા દુ:ખી છે, એને જોઈ તમે શું વિચારો છો?

'મારે શું?'... એનું એ જાણે...!'

તમારો આ વિચાર શું યોગ્ય છે! તમે સંઘથી ભિન્ન નથી, ને સાધર્મિક એ સંઘ—શરીરનો જ એક અવયવ છે, એક ભાગ છે. એનું દુ:ખ એટલે તમારું દુ:ખ.

શરીરના પ્રત્યેક અંગને તમારી જાત સમજો છો ને? તો સંઘના પ્રત્યેક આત્માને તમારી જાત કેમ નથી સમજતા? સંઘનો પ્રત્યેક આત્મા તમારી જાત છે, આ ભાવના મૂળ સમ્યગ્દર્શન ધર્મને ટકાવે છે, વિશુદ્ધ કરે છે આ ભાવના જાગ્રત થઈ એટલે સંઘ—શાસન પ્રત્યે જરૂર પ્રેમ... મમત્વ. વાત્સલ્ય પ્રગટશે.

દોષનું ઓપરેશન

[illegible] કે તેના ગુમડાનું ઓપરેશન કર્યું છે તે જોયું છે? એ [illegible] ના દર્શન આનંદમાં રાચતા પછી એનું [illegible] સાથે ગુમડાને નષ્ટ કરવા... દવાથી ધાર નાખવા [illegible] ઇન્જેક્શનથી ચામડીને બુઠ્ઠી બનાવી દઇ. પછી ચપ્પાની છરી ગુમડા પર ફેરવી દઇ!

પછી, [illegible] સાફસૂફી કરી દઇ નવા સુંદર પાટા બાંધી દઇ!

આ બધું તે ખાસ રૂમમાં જ થાય

દાખ એ આ માનું ગુમડું છે

આપણાં અમારા જેવા ગુમડાવાળા આત્માઓ [illegible] છે? આપણા એ ગુમડાનું ઓપરેશન [illegible] કરીએ ? એના દાખ—ગુમ પર આપણી તીક્ષ્ણ [illegible]—છરી ફરી વઇ, ન [illegible] આપણ [illegible] કરીએ? [illegible] ગુમડું નષ્ટ કરીએ! [illegible]

[illegible] ગુમડાને કાપી નાખીને પછી [illegible] સુંદર પાટા બાંધીએ [illegible]

[illegible] આપણા [illegible]

[illegible]

[illegible]

ક્ષમા-જલ

'આગ લાગે ત્યારે કૂવો ખોદવા ન બેસાય.' આ કહેવતનો વ્યવહારૂ અર્થ તો આપણે જાણીએ છીએ, પરંતુ એનો આધ્યાત્મિક અર્થ પણ આપણે જાણવો જોઈએ.

પહેલેથી કૂવો ખોદી રાખ્યો હોય તો આગ લાગતાં કૂવો કામ લાગે છે. એ વખતે નવો કૂવો ખોદવા બેસનારનો પ્રયત્ન નિષ્ફળ બને છે.

આપણે ક્રોધના પ્રસંગે જ ક્ષમા—જલની શોધ કરવા બેસીએ છીએ! પરંતુ પહેલેથી ક્ષમા—જલનો કૂવો ખોદી રાખતા નથી! પરિણામે એ આવે છે કે આપણું આત્મ—ઘર ક્રોધની આગમાં બળીને ખાખ થઈ જાય છે!

જો આપણે ક્રોધની આગને બુઝવીને આત્મઘરને સુરક્ષિત રાખવું હોય તો ક્ષમાજલનો કૂવો પહેલેથી ખોદી રાખવો જોઈએ

અર્થાત, જ્યારે કોઈ ક્રોધનો પ્રસંગ ન હોય તેવા સમયે આપણે મનમાં વિચારવાનુ કે 'જો આવો ક્રોધનો પ્રસ ગ ઉભો થશે તો તે વખતે હું શાંત રહીશ ભલે મારો ગુનો નહિ હોય, છતાંય હુ સામો ક્રોધ નહિ કરું સમતા રાખીશ. એની અસર જરૂર સામી વ્યકિત પર થશે અને એ પણ શાત પડશે!" આવા ક્ષમાના વિચાર વારવાર કરી રાખવાના પછી નથી ને કયારેક એવો ક્રોધનો પ્રસગ ઉપસ્થિત થશે ત્યારે પેલા ખોદી રાખેલા ક્ષમા—જલના (ક્ષમાના વિચારો) કૂવાનો તુરત આપણે ઉપયોગ કરી શકીશું!

માછલું અને મનુષ્ય

આપણે અવસ્થાનમાં છીએ.

પણ સ્થાનમાં માત્ર મનુષ્ય જ હોય, તેવું નથી, માછલાં પણ હોય

મનુષ્ય તો સાગરમાં રહે છતાં સાગરના કિનારા જ તેનું ધામ હોય છે અને નથી સાગરના કિનારા પ્રત્યેના આકર્ષણથી ન તરવાનું કરતો
1 હોય છે પોતાને કાંઈ સહી સંશોધન કિના ... ન સતત રમતો રહે છે

અત્યારે માછલાંને કદીય સમુદ્રની બહાર નિકળવાનું ગમતું નથી! અને કાંઠે પર રહે માત્ર અને અને ... ના ન ભાવી જવાનું!

આ રીતે આપણી જાતને કેવી માનીએ છીએ? શું આપણે મનુષ્ય છીએ? શું આપણું વર્તન અને આપણા વિચાર આ બાળા વર્તન અને વિચાર ને અનુસરતા નથી?

આપણે અવસ્થાનમાંના માછલાં છીએ કે મનુષ્ય?

ગુણોની ગેરહાજરી

આપણને કોની ગેરહાજરી સાલે છે?

ધનની ગેરહાજરી સાલે છે, આરોગ્યની ગેરહાજરી સાલે છે. બુદ્ધિની ગેરહાજરી સાલે છે.

પણ શું ગુણોની ગેરહાજરી આપણને સાલે છે? ધનની ગેરહાજરીમાં જીવ બેચેની અનુભવે છે માટે ધન મેળવવાનો તે સખત પુરુષાર્થ કરે છે. આરોગ્યની ગેરહાજરીમા જીવ આકુળતા અનુભવે છે માટે આરોગ્ય પ્રાપ્ત કરવા સતત જાગ્રત રહે છે. બુદ્ધિની ગેરહાજરીમાં જીવ વિહ્વળ બની જાય છે તે માટે બુદ્ધિ મેળવવા જ્યાં ત્યાં ફાંફાં મારે છે પણ . ગુણોની ગેરહાજરીમા નથી તો જીવ બેચેની અનુભવતો, આકુળતા અનુભવતો કે વિહ્વળ બનતો, પછી ગુણો મેળવવાનો પુરુષાર્થ જ ક્યાંથી કરવાનો ?

અને જ્યાં સુધી ગુણસંપત્તિ હોય નહિ ત્યાં સુધી ધર્મરત્ન તે કેવી રીતે મેળવવાનો?

ધર્મરત્ન વિના તો જીવનું અનાદિકાલીન ભવભ્રમણ મીટે એમ નથી અને ભવભ્રમણ મીટે નહિ ત્યાં સુધી શાશ્વત સુખ અને અનંત શાંતિ મળે નહિ.

ગુણસંપત્તિ માટે પુરુષાર્થ જરૂરી છે

ધર્મમહેલનો પાયો

મકાનના પાયામાં વધુ ખર્ચ લાગે, એવું પણ બને ને? પણ મકાનમાં ચમકાટ હોય તો પાયામાં વધુ ખર્ચ લાગે તેથી મકાન ન બંધાવો?

ગુણો એ ધર્મ મકાનના પાયા છે

પાયા વિના જેમ મકાન ન બંધાવાય, તેમ ગુણો વિના ધર્મ ન આવી શકાય. ... ભાવના પણ ને પડી જતાં વાર ન લાગે. પાયા વિનાનું ન ... ટકી શકે!

આપણે મકાન ચણવું છે પાયા વિનાનું!

ધર્મ ... છે પણ ગુણસાધના વિના' આજ મોટા ભાગે આપણી જિંદગી આવી પસાર થઈ રહી છે એવું લાગે છે ને?

ગુણો વિનાના ધર્મો આજ ધર્મનું તેજ ઝાંખું પાડ્યું છે. ગુણો વિનાના ધર્માત્માઓએ નવા જુવાનોને—ઉગતી પેઢીને ધર્મસાધનાથી વેગળાં રાખ્યાં છે,

વળી આપણી દ્રષ્ટિ પણ કેવી થઈ ગઈ છે. ગુણ વિનાના ધર્મીઓ જેમ આપણને ખપે છે તેમ ધર્મ વિનાના ગુણીયલ આત્માઓ નથી ખપતા ને?

સહિયારો પુણ્યોદય

તમારી પાસે ધન છે, આરોગ્ય છે, પરિવાર છે...આ તમારો પુણ્યોદય છે, એમ તમે માનો છો ને? આ તમારો જ પુણ્યોદય છે એમ માનો છો માટે જ તમે એ ધન વગેરેનો ઉપયોગ બીજા માટે કરતાં પાછા પડો છો!

પુણ્યોદય ક્યારે થયો?

પુણ્યબંધ કરેલો માટે.

પુણ્યબંધ શાથી થયો?

ધર્મારાધન કર્યું હતું માટે.

ધર્મારાધન પણ ક્યારે કરી શકેલા? એ ધર્મને આરાધનારો સાધક વર્ગ સાથે હતો માટે. માટે તમારો પુણ્યોદય કેવળ તમારો નથી પરતુ સહિયારો પુણ્યોદય છે એમ માનો! આ નક્કી કરો કે મારા પુણ્યોદય ઉપર કેવળ મારો અધિકાર નથી એમાં પ્રત્યેક સાધર્મિકનો હિસ્સો છે.

પછી તમારા સાધર્મિક પ્રત્યે તમારી દૃષ્ટિ કેવી બનશે તે જાણો છો? તમારા એક નિકટના સ્નેહી પ્રત્યે જેવી દૃષ્ટિ હોય તેવી! એ દૃષ્ટિ જ તમને પછી ઉદાર બનાવશે. અને આ રીતે આવેલી ઉદારતા ધર્મમહેલનો નક્કર પાયો બની જશે!

ગુણોની તાલીમ

યુદ્ધના મેદાન પર જતા પહેલા સૈનિકને તાલીમ અપાય છે, કે માટે એની ખાસ કાળજી દાખવવી પડે છે.

ધર્મસાધના એ એક યુદ્ધ છે. આત્મા અને કર્મ વચ્ચે, ધર્મ અને અધર્મ વચ્ચે. ધર્મસાધનાના યુદ્ધમેદાનમાં જતા પહેલા આપણે તાલીમ લીધી? તાલીમ લીધા વિના સૈનિક યુદ્ધના મેદાને જાય તો તેની શી દુર્દશા થાય? અજ્ઞાનના પક્ષમાં રાગ દ્વેષના પક્ષની કેવી તાકાત છે?

આપણી કેવી જ દુર્દશા થઈ રહી છે? પણ આપણે ધર્મયુદ્ધની પહેલી જ આપણે તાલીમ કરી છે?

ધર્મસાધનાના મેદાનમાં જતા પૂર્વે ગુણોની સાધનાની તાલીમ લેવાની છે. એકેએક ગુણમાં એક્કા બનીને પછી કાર્યક્ષમતાની ધર્મસાધનાના મેદાનમાં આવો. જે તાલીમ વિના એ યુદ્ધ કર્યું તો છે? કેવી હાર થઈ છે? કુશળ બાકીના સૈનિકની જેમ જીત કરી ન શકે.

પછી તમે આત્માના પક્ષમાં લીન થશો, જે પરમાત્માના પક્ષમાં લીન, તે પક્ષની કીર્તિ અને પ્રતિષ્ઠા વધારનારા બનવાના.

ગુણોની તાલીમ લીધા વિનાની ધર્મસાધના કાર્યક્ષમ બનતી નથી.

[illegible]

સિંહ અને ઉંદર

પાંજરામાં તો બંને હોય છે: સિંહ અને ઉંદર. પરંતુ પાંજરામાં અને પાંજરા બહાર બંનેની વૃત્તિ અને પ્રવૃત્તિમાં ભેદ હોય છે.

પાંજરામાં રોટલીનો ટુકડો જોઈને ઉંદર પાંજરામાં પેસવાનો વિચાર કરે છે અને પ્રવૃત્તિ કરે છે પાંજરામાં પેઠા પછી જ્યાં સુધી એને ખાવા–પીવાનું મળે છે ત્યાં સુધી તેમાંથી નિકળવાનો પ્રયત્ન નથી કરતો.

જ્યારે, સિંહ પાંજરામાં ગમે તેવો શિકાર જુએ પણ પાંજરામાં પેસવાનો વિચાર કે પ્રવૃત્તિ નથી કરતો. છળ–કપટથી એ પુરાઈ જાય છે તો હર સેકંડ એ પાંજરામાંથી મુક્ત થવાનો વિચાર અને પ્રવૃત્તિ કરે છે, અને લાગ મળતાં ભાગી છૂટે છે

સંસાર પણ એક પાંજરું છે ને? પાંજરામાં વિવિધ પ્રકારની પાંચે ઈન્દ્રિયોના વિષયો જોઈને તમને શું વિચાર આવે છે? એ મેળવવા પાંજરામાં તમે વસો છો? જ્યાં સુધી પાંજરામાં વિષયો રહે ત્યાં સુધી પાંજરામાંથી નિકળવાનો વિચાર કે પ્રવૃત્તિ થાય છે?

તમે સંસારના પાંજરામાં પુરાયેલા ઉંદર છો કે સિંહ? સંસારના પાંજરામાંથી છટકવાની વૃત્તિ અને પ્રવૃત્તિ જો હોય તો સિંહ!

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

પ્રવાસ

માનો કે તમે એક જંગલમાં ભૂલા પડી ગયા છો. વૈશાખ—જેઠના ધોમ ધખતા દિવસો છે. તમે ખૂબ ખૂબ ભટક્યાં...ત્યાં તમને રાજમાર્ગ મળી આવ્યો. એટલું જ નહિ, રાજમાર્ગ પર શિતલ જલની પરબ પણ દેખાઈ બાજુમાં સદાવ્રતનું મકાન પણ જોયું? કેટલો બધો આનંદ થાય?

તમે ઝડપથી ત્યાં પહોંચ્યા. સદાવ્રતમાં જઈ પેટ ભરીને ભોજન કર્યું. પરબે જઈને તૃષા મિટાવી અને વિશાળ વટવૃક્ષ નીચે જઈ તમે આરામ કર્યો.

આ ખાવામાં—પીવામાં અને આરામ કરવામાં શું તમે તમારા સ્થાને જવાનું ભૂલી જાઓ ખરા? શું સ્વસ્થાને જવાનું માંડવાળ કરી દો ખરાં? કોઈ વટેમાર્ગુ આવીને કહે કે "અમે અમુક ગામે જઈએ છીએ. આવવું હોય તો સંગાથ થશે." શું જવાબ આપો? "તમારે જવું હોય તો જાઓ, અહીં ખાવાનું મળે છે, પીવાનું મળે છે, આરામ માટે મજાનો વડલો છે.. હું તો અહીં જ રહીશ. ? એમ? કે સંગાથ મળતાં તુરત જ, આરામ છોડી ચાલવા માંડો? તમે જાણો છો કે સૂર્ય અસ્ત થયો કે પરબ બંધ થઈ જાય છે. સદાવ્રતનો નોકર ચાલ્યો જાય છે. પછી તો હોય છે જંગલના પશુઓ. તમે સૂર્યાસ્ત પૂર્વે પોતાના ગામે પહોંચી જવા માટે સદાવ્રતનો, પરબનો અને વડલાનો મોહ છોડી ચાલવા માંડો છો

ભવ—અરણ્યમાં ભટકતાં ભટકતાં આ મનુષ્ય જીવન મળ્યુ છે. કે જે સદાવ્રત, પરબ અને વડલા જેવું છે શું તમે તમારા સ્વસ્થાન મોક્ષે જવાનું ભૂલી તો નથી ગયાને? નિર્ગ્રંથ સાધુ પુરુષો મોક્ષ નગરે જનારા વટેમાર્ગુ છે. શું તમને એમનો સંગાથ ગમે છે?

એમની સાથે ચાલી નીકળવા તૈયાર છો? તે માટે ઘર—બારનો મોહ છોડવા

ધ્યાન રાખો. આયુષ્યનો સૂર્ય અસ્ત થઈ ગયા પછી આ અવસર [illegible] કુર પશુઓના હાથ [illegible] જવાનું થશે. એ ખાવા–પીવામાં અને આરામ કરવામાં ભાન ભૂલી ગયા તો!

ભૂલી ન જાઓ કે તમારું નગર [illegible] છે ત્યાં જેમ બને તેમ જલ્દી પહોંચવાનું લક્ષ રાખી આગળ વધતા જાઓ. સાધુ પુરુષોનો સંગાથ છોડો નહિ.

કોર્ટનો કેસ

ભગવાન જિનેશ્વર દેવની કોર્ટમાં આપણા આત્મા [illegible] કર્મોની સામે કેસ દાખલ કર્યો છે. અનંત કાળથી આપણને [illegible] આ કર્મથી મુક્ત થવા માટેની આપણી માગણી જિનેશ્વર ભગવાન સમક્ષ [illegible] છે.

આપણે બુદ્ધિ [illegible] છે [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] દલીલો [illegible] છે. તો શું આપણે [illegible] [illegible] [illegible] ન [illegible]?

પૂજ્ય ગુરુ મહારાજ આપણા [illegible] [illegible] [illegible] છે [illegible] [illegible] સૂચના [illegible] કે આપણે [illegible] કરવું [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] આપણા [illegible] [illegible] ન [illegible] [illegible] [illegible] આપણો [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ન [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ન [illegible] આપણે [illegible] ન [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] આપણને [illegible] [illegible] છે [illegible] [illegible] આપણે છે.

આ. [illegible]

મુર્તિનું સર્જન

એક નયનરમ્ય મૂર્તિનું સર્જન કેવી રીતે થાય છે?

સૌ પ્રથમ, કુશળ શિલ્પી જોઈએ તેની કલ્પનામાં ભવ્યતા, સૌન્દર્ય અને ઉત્સાહ હોવા જોઈએ. પાષાણમાં પણ વિશેષ યોગ્યતા જોઈએ. પાષાણ નિર્મળ જોઈએ.શિલ્પીનાં ટાંકણાં સહન કરી શકે તેવો જોઈએ.

શિલ્પી કુશળ હોય, તેની કલ્પના પણ ભવ્ય—સુંદર હોય, ઉત્સાહ અદમ્ય હોય, પરંતુ પાષાણ દોષયુક્ત હોય, અને ટાંકણું પડતાં જ ચૂરેચૂરા થઈ જાય તેવો હોય તો? શું નયનરમ્ય મૂર્તિ બની શકે ખરી?

આપણે જો આત્માનું ઉન્નત—પવિત્ર સર્જન કરવું છે તો આપણા આત્માને ગુરુદેવના હાથમાં સોંપી દેવો જોઈએ ગુરુદેવને તેમની ભવ્ય સુંદર કલ્પના મુજબ આપણા પર ટાંકણાં મારવા દેવાં જોઈએ. સ્થિરતાથી એ ટાંકણાંના પ્રહારો સહન કરવા જોઈએ....તો પાષાણ જેવા આત્મામાંથી પરમાત્મ—સ્વરૂપ ઉપસી આવશે.

પાષાણ કદીએ આગ્રહ કરતો નથી કે "મારી ઈચ્છા મુજબ ટાંકણાં મારો." એ તો શિલ્પીના હાથમાં પોતાનું સંપૂર્ણ સમર્પણ કરી દે છે! શિલ્પી પોતાની ઈચ્છાનુસાર જ્યારે ચાહે ત્યારે ટાંકણાં મારે છે. જેટલાં મારવાં હોય તેટલા મારે છે!

આપણે આપણી ઈચ્છાઓને બાજુએ મૂકીને કુશળ ગુરૂદેવને સમર્પિત થઈ જવું જોઈએ. તેમનો ઉત્સાહ અને ભવ્ય—સુદર કલ્પના મુજબ તેમને કામ કરવા દેવું જોઈએ.

દુષ્ટ વિચારો

ત્યારે આપણા મનમાં અચાનક ખરાબ વિચાર આવી જાય ત્યારે કેટલું દુઃખ થાય છે? નહિ ને આત્મા તેનો કેટલો પશ્ચાત્તાપ થાય છે?

આમ જ્યારે દુષ્ટ વિચારના આવેગમાં મન પડી જાય ત્યારે કેટલું દુઃખ થાય છે? કે નહિ પશ્ચાત્તાપ થાય છે?

ખરાબ વિચાર કર્યા પાછળ તીવ્ર દુઃખ અને પશ્ચાત્તાપ વિના પુનઃ આપણે એ વિચારથી પાછા નહિ પડીએ.

ખરાબ વિચાર એક ઊંડો કૂવો! સાચી આત્મપ્રતીતિ વિના તો કૂવામાં જ પડવાનું થાય.

ખરાબ વિચાર અટકાવવાની તીવ્ર ઇચ્છા વિના ખરાબ વિચાર નહીં જાય.

આત્માના રોગ

દેહના રોગો મટાડનાર પ્રત્યે પ્રેમ થાય છે ને? દેહના સુખમાં સુખ [illegible] આપણા [illegible]

આત્માના રોગો મટાડનાર પ્રત્યે પ્રેમ થાય છે? આપણા [illegible] કોઈ દેહ [illegible] આપણા આત્માની [illegible] તે ન પ્રિય થાય છે?

જ્યાં સુધી આ સ્થિતિ ન બદલાય ત્યાં સુધી આત્મ[illegible] ત્યાં સુધી ધર્મની આરાધના નહિ થઈ શકે.

[illegible] આત્માના [illegible] પછી [illegible] થાય [illegible]?

રસાનુભુતિ

સિનેમા જોતી વખતે મન એમ કહે છે કે, "સિનેમા જલદી પૂરું ન થઈ જાય તો સારું!" સિનેમા જોઈને બહાર નીકળ્યા પછી મન પર સિનેમાનાં દશ્યો રમતાં રહે છે...મુખ એની પ્રશંસા કરે છે.

ભગવંતનાં દર્શન કરતી વખતે મન શું અનુભવ કરે છે? "જલ્દી ભગવાનના મંદિરમાંથી ન નિકળાય તો સારું!" એમ? મંદિરની બહાર નિકળ્યા પછી મન પર ભગવંતની મૂર્તિ રમતી રહે છે? દર્શન કર્યા પછી.........બહાર નીકળીને મુખમાંથી એની પ્રશંસા કરાય છે?

ભાગ્યશાળી! પ્રત્યેક ધર્મસાધનામાં રસાનુભૂતિ કર્યા વિના આત્મ-સંતોષ નહિ થાય. એકાદ ધર્મસાધના તો એવી પકડી લો કે જેનું વ્યસન લાગી જાય રાતદિ' તેનું સ્મરણ અને પ્રશંસા કરવાનું દિલ થાય. પછી મોક્ષ દૂર નથી.

દિવ્ય ટેલીફોન

નમસ્કાર શું ચેટીએ છે? ગુણોને? અમો શ્રી પરમેષ્ઠિ ભગવંતની ફોનને તે ભજવ. શું તમે સાથે આસપાસ છો? ફક્ત ચોખા નહિ. તમે ટેલિફોન કરાવે!

તમે જાણો છો એ દિવ્ય ટેલિફોન કયા છે? શ્રી પંચ પરમેષ્ઠિ ભગવંતાનું નામસ્મરણ, ધ્યાન, એ ટેલીફોન છે એના દ્વારા તમે ક્યારા સુધી છે ભગવાન વાતચીત કરી શકશો

આજ, જ્યારે પુસ્તકો ખાસ, ગુંજનમાં પ ા ત્યાર ચોખા આ ટેલીફોન વાપર્યા કરો'

શ્રી પંચ પરમેષ્ઠિ ભગવંતની ફોન અત્ર ગુણોની ફોન છ એમની ફોન આપણ જાણીએ છતાં ગુણા ચોખા વિના પાછા વળીએ તે ના કરશો એવી ગુર્ભદ કરવા!

મિઠાઇવાળાની ફોન આવ્યા કરીને કે "હું મિઠાઇવાળાની ફોન થી છું." કાન ધર પાછા આવશો ... ત્યાર ... કે મિઠાઇવાળાન ત્યાં ગયું નથી_ આવે છ "

આપણ પરમાત્માના ચોખ્ખા ... ફોન કરીએ ન?

કો ફોન કયા આપનાર છ?

... ચેતન

માનદ બનો

તમારી પાસે એક મણ ઘઉં પડ્યા છે. તમારે તે કોઈ કારણસર કાઢી નાખવા છે, તો તમે શું કરવાના? તમારી પાસે જે આવશે તેને ઘઉં આપવાનું તમે લક્ષ રાખવાના. કોઈ તમને આપવા આવે તેવી અભિલાષા નહિ જ રાખવાના અને કોઈ તમને આપવા આવશે તે તો તમે નહિ જ લેવાના!

એમ જો આપણે 'માન'ની અનંત રાશી આપણા આત્મામાંથી કાઢી નાંખવી છે, તો આપણે શું કરવું જોઈએ? જે કોઈ આપણી પાસે આવે અથવા આપણે જેની પાસે જઈએ તેને 'માન' આપવાનું લક્ષ રાખવાના ને? કોઈ આપણને 'માન' આપે તેવી અભિલાષા તો સ્વપ્નમાં પણ ન જાગે ને? અને જો કોઈના માનદાનની આપણે અભિલાષાવાળા છીએ તો એ ફલિત થાય છે કે આપણે આપણી પાસે પડેલા 'માન'નો અનંત રાશી કાઢી નાખવી નથી! રાખવી છે. વધારવી છે!

મનુષ્યે 'માનદ' બનવાની જરૂર છે. આપણે જો માન.. અભિમાન કાઢી જ નાંખવુ છે તો માનને પાત્ર અન્ય જીવોને માનનું દાન કરવું જોઈએ

પછી, કોઈ આપણને 'માન' ન આપે તેનો ખેદ તો રહે ક્યાંથી! બલ્કે કયારેક કોઈના અત્યાગ્રહથી લેવું પડે તો ખેદ થાય! 'અરે, મારે જે કાઢી નાંખવું છે, તે વળી ક્યાં ગળે વળગ્યુ..' આવો બળાપો થાય.

ડૉક્ટરના દવાખાનામાં બે પ્રકારના માણસો આવે (૧) દર્દીઓ અને (૨) મિત્રો. દર્દીઓ આવે છે પોતાના રોગને મિટાવવાની દવા લેવા. મિત્રો આવે છે ડૉક્ટરને મળવા માટે અને વાતો કરવા. દર્દી ડૉક્ટરની પાસે પોતાના દર્દની વાત કરે, અને અને દુઃખ [illegible] કરવા માટે [illegible] ઔષધ [illegible]ની પ્રાર્થના કરે. જ્યારે મિત્રો આખી દુનિયાભરની વાતો કરે પણ પોતાના [illegible]ની વાત નહીં કરે!

સાધુપુરુષો આવા [illegible] છે. તેમના પાસે તમે કયા ઉદ્દેશ્યે જાઓ છો? દર્દી તરીકે કે મિત્ર? શું તમે કોઈ ત્યાગી વિરાગી—જ્ઞાની સાધુ પાસે જઈને તમારા મનના [illegible] આત્માના રોગો કહ્યા? કદી ખુલ્લા દિલે દર્દની સુરતમાં તેમને [illegible] દૂર કરવા માટે ઔષધ ઉપચાર માગ્યા? કયાં ઔષધ ઉપચાર સત્પુરુષ સાધુ પુરુષ તમને બતાવ્યા—આપ્યા તેમ તેના [illegible] પાલન કર્યું?

શું સાધુપુરુષો પાસે જઈને દુનિયાભરની વાતો તો નથી કરતા? ડૉક્ટરના તમે ડૉક્ટર નથી બની જતા ને [illegible]?

વાસ્તવમાં જેને પોતાના રોગ માટે [illegible] [illegible] ડૉક્ટર પાસે જાય છે, તેની દષ્ટિમાં ડૉક્ટરના રોગ [illegible] નથી! તેનું મન તો પોતાના જ રોગ તરફ [illegible] પાસે ઔષધ [illegible] [illegible] મેળવવા જાય છે.

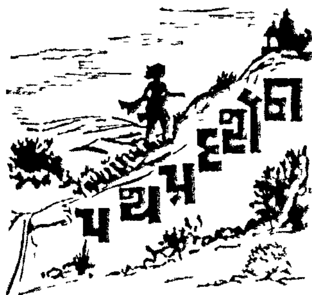
અપમાન

તમે દેશના કોઈ મહાન નેતાને તમારે ઘેર આમંત્રણ આપ્યું. દેશનેતા તમારે ઘેર આવ્યા પણ ખરા, પરંતુ એમને એક મેલાઘેલા ઓરડામાં ઉતારો આપો...જે તે ખાવાનું—પીવાનું આપો, એમની સાથે શાંતિથી બેસીને વાત પણ ન કરો તો શું પરિણામ આવે?

એમ, તમે શ્રી નવકારવાળી (માળા) હાથમાં લીધી એટલે પરમાત્માને તમારે ઘેર આમંત્રણ આપ્યું. પણ તેમને મેલા—ગંદા મનના ઓરડામાં ઊતારો આપ્યો...ઉતારો આપીને તેમની સાથે વર્તાવ કેવો રાખ્યો?

શું માળા હાથમાં લઈ, જે તે વિચારો કરો તેમાં આમંત્રિત પરમ પુરુષ પરમાત્માનું અપમાન નથી થતું? અને એવું અપમાન કરીને એ પરમપુરુષ પાસેથી કલ્યાણની આશા રાખો છો?

ભગવંતની મૂર્તિને જેમ પવિત્ર ભૂમિ પર સ્થાપન કરો છો તેમ ભગવંતના નામને પણ પવિત્ર મનોમંદિરમાં સ્થાપન કરવું જોઈએ. અશુદ્ધ અને મલીન ભૂમિ પર મૂર્તિની સ્થાપના કરવાથી આશાતના છે, એ વિચાર આવે છે? પછી મન શુદ્ધ શાથી થાય?

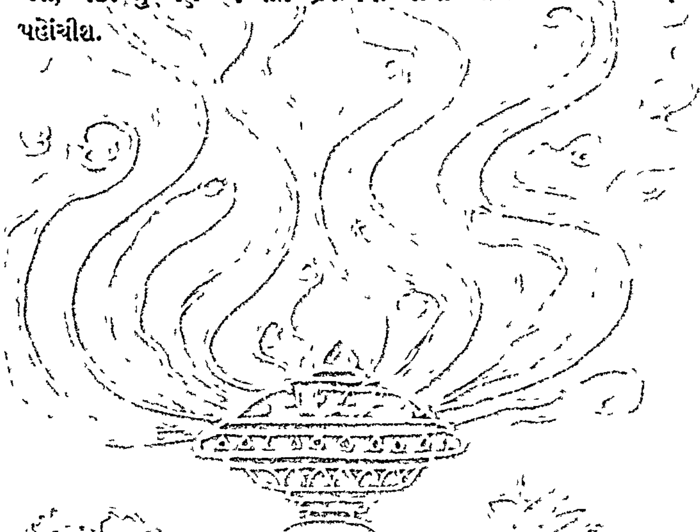

ઉન્નતિનો ઉપાય

પતનની ઉંડી ખીણમાંથી નીકળીને ઉન્નતિની ટોચે પહોંચેલા કોઈ આત્માને તું જુએ છે, ત્યારે શું વિચાર આવે છે?

'એના પુણ્યનો ઉદય...આપણા પાપનો ઉદય...' આમ મન મનાવી તો લેતો નથી ને? જો એ રીતે મન મનાવી લઈશ તો તું ઉન્નતિના ચઢાણનું એકાદ પગથિયું પણ નહીં ચઢી શકે!

તું એ વિચાર કે: 'એ પતનની ઉંડી ખીણમાથી કેવી રીતે નીકળ્યો? એણે નીકળવા માટે કોનો સહારો લીધો? તું એને મળીને, એ ઉન્નતિની ટોચે કેવી રીતે પહોંચ્યો, એની રસભરી અને રોમાંચક વાતો સાંભળ. બસ, પછી તું પણ એ રીતે પ્રયત્નમા લાગી જા. ઉન્નતિની ટોચે જરૂર પહોંચીશ.

[illegible] ?

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ?

ભવિતવ્યતા

ભવિતવ્યતા! ભગવંતે "ભવિતવ્યતા"નો કેવો મહાન સિદ્ધાન્ત બતાવ્યો છે!

તું સંતાપ ન કર. ક્લેશ ન કર. તારું અભિલષિત સિદ્ધ ન થાય ત્યારે કોઈનો દોષ ના જો કોઈના પર રોષ ન કર આ વિચાર કર. "જેવી ભવિતવ્યતા હતી તેવું બન્યુ! બને છે, અને બનશે!"

પુરુષાર્થ ભલે પ્રબળ હોય ભાવના પણ ભલે નિર્મળ હોય, પરંતુ તેવી ભવિતવ્યતા અનુકૂળ ન હોય તો કાર્યસિદ્ધિ ન થાય તેમા ભલે બીજા જીવ નિમિત્ત બની જાય મુખ્ય કારણ ભવિતવ્યતા! આ સિદ્ધાંતને અવસરે-અવસરે જો અમલમાં મૂકવામાં આવે તો તેથી ઘણી ચિત્તશાંતિ રહે છે

કલ્પનાની કળા

દુઃખ? તુ દુઃખી છો? કલ્પના, કેવળ કલ્પના! સુખ અને દુખ આપણી કલ્પનાના સર્જન છે.

દુખની કલ્પના જ ન કરે તો? આ કળા હસ્તગત કરી લેનાર સંસારમાં કોઈ દુખનુ દર્શન નહિ કરી શકે! પછી દીન થવાની વાત જ ક્યાં રહી?

જ્યારે કોઈ પ્રસગ, વ્યક્તિ કે પદાર્થ, તારા ચિત્તમા અપ્રસન્નતા ઉભી કરે તે પ્રસગાદિનુ 'આ પણ ભાવિમા કોઈ સુખ માટે છે' આ વિચારથી દર્શન કર કલ્પના સુખની બની જશે

તુ આ વાત પર સ્વસ્થ ચિત્તે વિચારજે આ બહુ કઠીન વાત નથી થોડોક માનસિક પુરુષાર્થ કરીશ એટલે તને આ કળા હસ્તગત થવા માંડશે.

જીવનમા રચનાત્મક કઈક વિચારીશ તો સફળ છે કેવળ ભાવનાના ઘોડા કે જેના પર આરોહણ થઈ શકે નહિ, તેનાથી કઈ વળશે નહિ. તારા જીવનમાં ઉપયોગી એવી કળા હસ્તગત કરી લે

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

એક પસંદ કરો

તમારે શું જોઈએ છે? બાહ્ય સુખો કે આંતર શાંતિ? તમે બંને માંગશો તો નહિ મળી શકે! કેમ એ પ્રશ્ન ન કરશો. એવી જ સનાતન વ્યવસ્થા છે.

બેમાંથી એક પસંદ કરો. તમે જો બાહ્ય સુખો માગશો, તો પણ મળી શકેશે, ધર્મ એ પણ આપી શકે છે... પરંતુ બાહ્ય સુખો તમારી પાસે ટકશે નહિ.. તમને નિર્ભયતાનું સુખ નહિ મળે. તમે એ સુખોના પરતંત્ર બની જશો. એ સુખોના ઉપભોગની આદત પડી ગયા પછી જ્યારે એ સુખો તમારી પાસેથી ચાલ્યાં જશે, ત્યારે તમારી સ્થિતિ કેવી સર્જાશે, એનો વિચાર કરો

તમે જો આંતર શાંતિ માંગો છો, તો તમારે તત્કાલ તો, ત્યાગના અભ્યાસ કાળમાં કષ્ટ સહન કરવાની તૈયારી રાખવી પડશે, આંતર શાંતિ માટે જેમ બાહ્ય સુખોનો ત્યાગ કરવાનો છે તેમ આંતર કષાયોનો પણ ત્યાગ કરવાનો છે. જેમ જેમ બંને પ્રકારનો ત્યાગ થતો જશે, તેમ તેમ તમે આંતર શાંતિ અનુભવશો

"न मानुषात् [illegible]" [illegible] [illegible] [illegible] છે [illegible] [illegible] મનુષ્ય નથી? શું [illegible] મનુષ્ય [illegible] નથી?

[illegible] મનુષ્ય નથી, [illegible] મનુષ્ય [illegible]

[illegible] નથી, [illegible] મનુષ્ય [illegible]

[illegible]

[illegible] માટે [illegible]

[illegible]

[illegible]

ભવવૈરાગ્ય

સર્વ ગુણો અને સર્વ ધર્મ ભવવૈરાગ્ય પર રહેલા છે. એટલે જીવનમાં સૌ પ્રથમ 'ભવવૈરાગ્ય' કેળવવાનો પુરુષાર્થ કરવાનો છે ભવવૈરાગ્ય કેળવવા માટે ચાર વાતો પર લક્ષ કેન્દ્રીત કરવું પડે.

(૧) ભવસ્વરૂપનું ચિંતન.

(૨) કર્મવિપાકનો વિચાર.

(૩) આત્મના શુદ્ધ સ્વરૂપનું ભાન.

(૪) પરમાત્માની આજ્ઞા પ્રત્યે બહુમાન.

આ ચાર વાતો મનમાં રમણ કરતી થઈ ગઈ એટલે ભવવૈરાગ્ય આવ્યો સમજજો. પછી બીજા ગુણો કે ધર્મો માટે મહેનત કરવી નહિ પડે. સહજપણે જ ગુણો આવશે અને ધર્મ તરફ વળાશે

વૈરાગી

વૈરાગ્ય એટલે સંસાર પર દ્વેષ, એવો અર્થ ન કરશો! વૈરાગ્ય એટલે રાગ અને દ્વેષની લાગણીઓ મંદ થઈ જવી.

જે આત્માઓને વિષયો પ્રત્યે રાગ અને દ્વેષ હોય તેમના પ્રત્યે પણ વૈરાગી તો કરૂણાસભર હોય. "હું એ આત્માઓને કેવી રીતે રાગ દ્વેષમાંથી બચાવી લઉં" જો વૈરાગીને બીજા જીવો પ્રત્યે દ્વેષ થાય છે, તો ઉંડે ઉંડે પણ વિષયો પ્રત્યે રાગ રહેલો છે. એમ સમજવું

વૈરાગીમાં દ્વેષ ન હોવો જોઈએ.

સહન કરો

સુખની પિપાસા અને દુઃખનો દ્વેષ ના[illegible] અંતરાત્માને શાંતિનો સુખદ અનુભવ નહિ કરવા દે. શાંતિનો સુખપ્રદ અનુભવ કરવા માટે તો સુખના ત્યાગના અને દુઃખને સહન કરતાં શીખવું પડશે.

તો સુખના [illegible] ત્યાગ કરવાનો છે? સુખ છે જ ક્યાં? [illegible] દુઃખને સહવામાં [illegible] છે! [illegible] દુઃખ જ [illegible] છે!

[illegible] ૧૦–૧૦૦ વર્ષની જિંદગીમાં આવતા દુઃખને સહન [illegible] આનંદ સુખ [illegible] આવી [illegible]

ત્યાગ

[illegible] જ્ઞાનપૂર્વક ત્યાગ [illegible] ઉપભોગના વિચાર [illegible] કરવા [illegible] વિચાર [illegible] આવવા [illegible] કરવા માટે [illegible] ઉપાયો [illegible]

[illegible] ત્યાગ [illegible] વિચાર [illegible] ત્યાગ [illegible] ત્યાગની [illegible]

[illegible] ત્યાગ [illegible] શાંતિનો [illegible] ઉપભોગ [illegible] સુખના અનુભવ [illegible] સુખના અનુભવ [illegible] આનંદના [illegible] પ્રાપ્ત [illegible]

આત્મવિશુદ્ધિ માટે

સહનવૃત્તિ અને ત્યાગ, આ બે વાતો પર પૂર્ણ ધ્યાન રાખશો. ઈચ્છા મુજબ ન મળે તો સહન કરી લેવું. જો જરૂરિયાતથી અધિક સંપત્તિ મળી જાય તો તેનો ત્યાગ કરી દેવો. સુખી અને શાંત જીવન જીવવાનો આ માર્ગ છે.

ભોગ—આનંદની વૃત્તિ તમને સારું શાન્તિમય જીવન જીવવા દેતી નથી. આ જીવન આનંદ માટે નથી, આ જીવન જગતના જડ પદાર્થો પાછળ ભટકવા માટે નથી, એ ન ભૂલશો. આ જીવન તો ઉચ્ચ મનોબળપૂર્વક આત્મવિશુદ્ધિ કરવા માટે છે. આ વાત સતત યાદ રાખજો.

ત્રિવિધ શુદ્ધિ

આત્મશુદ્ધિ કરવા પૂર્વે કાયાની શુદ્ધિ અને મનની શુદ્ધિ કરવી જરૂરી છે. અભક્ષ્ય ભોજનનો ત્યાગ, અપેય પાનનો ત્યાગ, અને સ્ત્રી સંસર્ગનો ત્યાગ કરવાથી કાયાની વિશુદ્ધિ થાય છે. પછી કરવાની મનની શુદ્ધિ શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ અને સ્પર્શના મલીન વિચારોને મનમાં ન પેસવા દેવા. તે માટે પંચપરમેષ્ઠિની દુનિયાની કલ્પના સ્થિર કરો જ્યારે વિચાર કરો ત્યારે પંચપરમેષ્ઠિ વિષયક જ વિચાર કરો. પછી કરવાની આત્મશુદ્ધિ. તપ, ત્યાગ દ્વારા, જ્ઞાન—ધ્યાન દ્વારા, વિનય—ભક્તિ દ્વારા, કર્મોનો ક્ષય કરવો તેનું નામ આત્મવિશુદ્ધિ આ રીતે ત્રિવિધ શુદ્ધિ દ્વારા જીવનને સફળ બનાવવાનુ છે

મહાત્માનો પરિચય

જગતના પરિચય આપણે [illegible] વિના શાંતિ નહીં મળે. જગતના વધુને વધુ પરિચયથી અશાંતિ [illegible]

જગતના પરિચય આપણે [illegible] માટે [illegible] અંતરાત્માના પરિચય [illegible] પરમાત્માના પરિચય વિના અંતરાત્માના પરિચય [illegible] નહીં [illegible]

માટે મહાત્મા પુરુષોના પરિચય જ શાંતિ [illegible] પરમ શાંતિ પ્રાપ્ત [illegible] ઉપાય [illegible]

મહાત્માઓના પરિચય અનેક પ્રકારે [illegible] કરવા જ નથી [illegible] તેમની પર્યુપાસના કરી [illegible] તેમની [illegible] સમજવા પ્રયત્ન કરવો.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

બુદ્ધિ અને હૃદય

મહાપુરુષોના હૃદય સુધી જયારે આપણી બુદ્ધિ પહોંચે છે, ત્યારે બુદ્ધિ અટકી જાય છે. અને આપણું હૃદય નાચી ઉઠે છે

મહાપુરુષોના સત્કાર્યોની પાછળ તેમના જે ભાવો જાગ્રત થયેલા હોય છે, તે ભાવોનો જયારે ભાવના ભરેલા હૈયે વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે એવો અકૃત્રિમ અને અનહદ આનંદ અનુભવાય છે કે જે વર્ણનાતીત છે.

પરંતુ મહાપુરુષોના હૃદય સુધી આપણા હૃદયને લઈ જવા માટે વાહન જોઈએ છે. તે વાહન છે—બુદ્ધિ નિર્મળ બુદ્ધિ, નિર્મળ બુદ્ધિના વાહન પર આરુઢ થઈને આપણું હૃદય મહાપુરુષોના હૃદય દ્વારે પહોંચી શકે છે.

બુદ્ધિ અને હૃદય આ રીતે કામ કરતા થઈ જાય, બસ! પછી સુખ, શાન્તિ અને આનંદની અવધિ નહીં રહે.

મહર્ષિવચન

દિવ્યદષ્ટા મહર્ષિઓનાં વચનો કયારેક આપણી સ્થૂલ બુદ્ધિથી ન સમજાય ત્યારે આપણે આપણી અશકિત કબૂલવી જોઈએ.

બુદ્ધિનું અભિમાન મહર્ષિઓનાં વચનોને પણ અવગણી નાંખવાનું કયારેક દુષ્કૃત્ય કરી બેસે છે

જ્યાં બુદ્ધિ ન પહોંચે ત્યાં શ્રદ્ધા સ્થાપિત કરી મહર્ષિવચનોને વળગી રહેવું જોઈએ.

पुद्गलेष्वप्रवृत्तिस्तु योगानां मौनमुत्तमम् ।

ફકત બોલવાનું બંધ કરવું તેનું નામ મૌન નથી, વિષયભાવમાં મન-વચન-કાયાથી પ્રવૃત્તિ ન કરવી એનું નામ મૌન છે. આ મૌન [illegible] છે અને ધર્મ પામેલાના [illegible] છે.

રત્ન-ના [illegible] નાખેલ વચન બોલવામાં મૌનના અંત થતા નથી. જ્યારે રત્ન-ધનના [illegible] નાખેલ વચન બોલવામાં મૌન અંત થાય છે. અથવા [illegible] પણ મનમાં ન પલટાય ત્યારે જ [illegible] [illegible] થાય.

મૌન પાળવાથી [illegible] [illegible] [illegible] છે. [illegible] [illegible] થાય છે. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] મૌન [illegible] [illegible] [illegible] મૌન [illegible] [illegible] [illegible] મન વચન —કાયાના [illegible] [illegible] પ્રવૃત્તિઓનો [illegible] [illegible].

સત્ય

સત્ય એ સત્ય છે. જ્યારે જીવનમાં સત્યની જરૂર પડે છે, સત્ય સ્વીકાર્યા વિના જીવન બેચેન બની જાય છે, ત્યારે સત્ય સત્યસ્વરૂપે સમજાય છે.

મેં તેને જ્યારે એ સત્ય કહ્યું હતું ત્યારે તેણે તેને અસત્ય કહીને અવગણી નાખ્યું હતુ કારણ કે ત્યારે તેને એ સત્યની જરૂર ન હતી! પરંતુ આજે બે વર્ષના અંતે એણે એ સત્ય વિના જીવનમાં મુંઝવણ અનુભવી ત્યારે એણે એ સત્યને મૌનપણે સ્વીકારી લીધું.

કોઈ પણ વાત કોઈને કોઈ કાળની ભૂમિકાનુ સત્ય હોય છે. તે કાળની ભૂમિકા આવેથી તે સત્ય સમજાય છે. બીજા સમયે તે અસત્ય લાગે છે. માટે કોઈની પણ વાતને અસત્ય કરીને અવગણી નાંખતા પૂર્વે એની વાત કઈ કાળ—ભૂમિકાની છે, તે વિચારવુ જોઈએ, ત્યારે સત્ય પ્રકાશિત થશે

પ્રશ્ન

પ્રશ્ન? પ્રશ્ન જ નથી? હૃદયમા કોઈ પ્રશ્ન નથી સતાવતો? તો સમજી રાખ, તને જ્ઞાનનો પ્રકાશ પ્રાપ્ત નહિ થાય.

અંધકાર જ્યાં સુધી સતાવે નહિ, ત્યાં સુધી દીપકની શોધ કે દીપ-કની પ્રાપ્તિનો આનદ કયાથી થાય?

શું દુર્ગતિના તમામ માર્ગો તેં બધ કરી દીધા? શુ અક્ષય સુખ અને અવિનાશી શાન્તિ તને પ્રાપ્ત થઈ ગયાં? છતાં તને પ્રશ્ન ઊઠતો નથી? આશ્ચર્ય!

જ્યારે સંસારના દુઃખો તારા પર તૂટી પડે છે ત્યારે જ તારા ચિત્તમાં પ્રશ્નોની હારમાળા જાગે છે? પરંતુ જ્યાં સંસારનું મામુલી સુખ મળી જાય છે કે તું વિચારશૂન્ય બની જાય છે. પણ જો તું વિચારે તો ત્યારે પણ વિચારી શકાય. સંસારનું સુખ કેમ કાયમી ટકતું નથી? કાયમી ટકે એવું સુખ કયાં મળે?

તું આ બે પ્રશ્નો પર વિચારજે પછી એના પ્રત્યુત્તર તને ન મળે તો કોઈ જ્ઞાની ગુરુને શોધજે.

ઈન્દુ. દેસાઈ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

દષ્ટિબિંદુ

તારી આ વંચના મને અસહ્ય લાગે છે. એક તો તેં તારા બદ-ઈરાદાઓથી એને અન્યાય કર્યો. અને તું કહે છે...'સહુ પૂણ્યાધીન છે..'! શું એના અલ્પ પૂણ્યો હોવાના કારણે એને અન્યાય થયો?

તારા તરફથી, તારી મિથ્યા વાસનાઓના પાપે, તેં જેનો ગુનો કર્યો છે, એને તું પાપ—પુણ્યના ઉપદેશો આપવા ન બેસી જા. તું તારા પાપ—પુણ્યને જો

તારા પર જ્યારે આપત્તિઓ વરસશે ત્યારે આપત્તિઓ વરસાવનાર તને કહેશે 'તારા પાપના ફળ રૂપે આ આપત્તિ આવી છે માટે સમતા રાખ!' ત્યારે તું સમતા રાખી જોજે! કેવી સમતા રહે છે, તે તું ત્યારે જાહેર કરજે!

વિચાર

જ્યારે આપણે કોઈ આપત્તિમાં ફસાઈએ છીએ ત્યારે એ આપ-ત્તિનુ કારણ શોધવા આપણે પ્રયત્ન કરીએ છીએ 'આ પૂર્વ ભવના પાપનું ફળ છે' એમ તુરત જ મન મનાવી લઈએ છીએ પરિણામ એ આવે છે કે આપણી વિચારકતા ઓછી થતી જાય છે. આપણી વર્ત-માન ભૂલનો ખ્યાલ ભૂલાઈ જાય છે

બીજાની ભૂલોને ક્ષમા કરવા માટે 'એનાં પૂર્વકૃત કર્મોનું આ પરિણામ છે એ જીવ તો ભલો છે.' આ વિચાર જરૂરી છે.

પ્રેમનો પંથ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

શ્રીહ અનુવાદ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

शिवमस्तु सर्वजगतः ।
परहितनिरता भवन्तु भूतगणाः ॥
दोषाः प्रयान्तु नाशम्
सर्वत्र सुखी भवतु लोकः ॥ १ ॥